

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102002/B/2021/36109009595614724

**PERSPEKTÍVY VÝVOJA ZAHRANIČNOOBCHODNÝCH
VZŤAHOV EÚ S UKRAJINOU**

Bakalárska práca

2021

Samuel Krajník

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

PERSPEKTÍVY VÝVOJA ZAHRANIČNOOBCHODNÝCH
VZŤAHOV EÚ S UKRAJINOU

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné podnikanie

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Simona Krivosudská

Bratislava 2021

Samuel Krajník

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
Samuel Krajník

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcel veľmi pekne poďakovať vedúcej mojej bakalárskej práce Ing. Simone Krivosudskej, za jej odborné a cenné rady, ochotu, ústretovosť a hlavne motiváciu pri písaní bakalárskej práce. Taktiež ďakujem aj rodine a priateľke za podporu.

ABSTRAKT

KRAJNÍK, Samuel: *Perspektívy vývoja zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Simona Krivosudská. – Bratislava: OF EU, 2021. 60 s.

Cieľom predkladanej bakalárskej práce je na základe vývoja zahraničnoobchodných vzťahov Európskej únie a Ukrajiny zhodnotiť význam uzavretia dohody DCFTA a preskúmať perspektívne investičné oblasti ich vzájomného obchodu. Za účelom naplnenia cieľa bola bakalárska práca rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 8 grafov, 8 tabuliek a 2 obrázky. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu ukrajinskej ekonomiky ako aj potenciálnemu členstvu Ukrajiny v Európskej únii. V druhej kapitole je vytýčený hlavný cieľ, parciálne ciele a metodika. Tretia kapitola predstavuje praktickú časť bakalárskej práce. Zamerali sme sa v nej na preskúmanie vzájomného obchodu medzi Európskou úniou a Ukrajinou. Vzhľadom na to, že dohoda DCFTA vplýva aj na slovenskú ekonomiku, tak sme skúmali zahraničnoobchodné vzťahy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou.

Kľúčové slová: dohoda DCFTA, Európska únia, Rusko, Slovenská republika, Ukrajina, zahraničnoobchodné vzťahy

ABSTRACT

KRAJNÍK, Samuel: *Perspectives of the development EU's foreign trade relations within the Ukraine*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of commerce; Department of International Trade. – Ing. Simona Krivosudská. – Bratislava: OF EU, 2021. 60 p.

The aim of this bachelor thesis is based on the development of foreign trade relations between the European Union and Ukraine to evaluate the importance of concluding the DCFTA agreement and to examine promising investment areas of their mutual trade. In order to fulfill the goal, the bachelor thesis was divided into three chapters. It contains 8 graphs, 8 tables and 2 pictures. The first chapter is devoted to the current state of the Ukrainian economy as well as the potential membership of Ukraine in the European Union. The second chapter outlines the main goal, partial goals and methodology. The third chapter presents the practical part of bachelor thesis. In it, we focused on examining mutual trade between the European Union and Ukraine. Given that the DCFTA agreement also affects the Slovak economy, we examined foreign trade relations between the Slovak Republic and Ukraine.

Key words: DCFTA agreement, European Union, foreign trade relations, Russia, Slovak Republic, Ukraine

OBSAH

Úvod.....	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	13
1.1 Postavenie Ukrajiny vo svetovom hospodárstve a ekonomická charakteristika krajiny	13
1.2 Ukrajina v medzinárodných zoskupeniach.....	18
1.2.1 Svetová obchodná organizácia	19
1.2.2 Východné partnerstvo.....	19
1.2.3 Spoločenstvo nezávislých štátov	20
1.2.4 Euroázijská hospodárska únia	20
1.3 Vývoj politickej situácie na Ukrajine	21
1.4 Preorientovanie ukrajinského záujmu z Ruska na EÚ.....	23
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	29
3 Výsledky práce a diskusia.....	31
3.1 Vývoj zahraničného obchodu Ukrajiny	32
3.1.1 Preorientovanie obchodných vzťahov Ukrajiny z Ruska na EÚ.....	34
3.2 Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Ukrajiny	36
3.2.1 Zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky a Ukrajiny	39
3.3 Oblasti pre investovanie na Ukrajine a priame zahraničné investície	43
3.3.1 Prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu.....	46
3.4 Prínos dohody DCFTA pre EÚ a Ukrajinu	49
3.4.1 SWOT analýza ukrajinskej ekonomiky.....	52
Záver.....	54
Zoznam použitej literatúry	56

ZOZNAM GRAFOV, TABULIEK A OBRÁZKOV

Zoznam grafov:

Graf 1	Krivka miery nezamestnanosti na Ukrajine za obdobie 2011 – 2019	17
Graf 2	Export Ukrajiny do EÚ, Ruska a Číny za obdobie 2009 – 2019 (v %)	34
Graf 3	Import Ukrajiny z EÚ, Ruska a Číny za obdobie 2009 – 2019 (v %)	35
Graf 4	Vzájomný obchod EÚ s Ukrajinou za obdobie 2009 – 2019 (v mld. EUR).....	37
Graf 5	Vzájomný obchod Slovenskej republiky s Ukrajinou za obdobie 2009 – 2019 (v mil. EUR)	40
Graf 6	Prílev PZI na Ukrajinu zo sveta za obdobie 2009 – 2019 (v mld. EUR)	43
Graf 7	Smerovanie PZI do jednotlivých sektorov Ukrajiny za rok 2019 (v %).....	45
Graf 8	Prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu za obdobie 2011 – 2019 (v mil. EUR)	47

Zoznam tabuliek:

Tabuľka 1	Základné makroekonomické ukazovatele Ukrajiny vo vybraných rokoch 2011 – 2019	15
Tabuľka 2	Hlavní obchodní partneri EÚ v roku 2019 (v %)	32
Tabuľka 3	Hlavní obchodní partneri Ukrajiny v roku 2019 (v %)	33
Tabuľka 4	Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít z EÚ na Ukrajinu roku 2019 (v %)	38
Tabuľka 5	Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít EÚ z Ukrajiny roku 2019 (v %).....	39
Tabuľka 6	Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít zo Slovenskej republiky na Ukrajinu roku 2019 (v %)	41
Tabuľka 7	Najväčší slovenskí exportéri na Ukrajine.....	41
Tabuľka 8	Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít Slovenskej republiky z Ukrajiny roku 2019 (v %)	42

Zoznam obrázkov:

Obrázok 1	Mapa Ukrajiny a jej susedné štáty	14
Obrázok 2	Slovenskí investori na Ukrajine.....	48

ZOZNAM SKRATIEK

AA	Dohoda o pridružení
a. s.	akciová spoločnosť
CEFTA	Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode
DCFTA	Prehĺbená a komplexná dohoda o zóne voľného obchodu
DPH	daň z pridanej hodnoty
EAEU	Euroázijská hospodárska únia
EBRD	Európska banka pre obnovu a rozvoj
ESP	Európska susedská politika
EUR	euro
Eurostat	Európsky štatistický úrad
EÚ	Európska únia
GUAM	Organizácia pre demokraciu a ekonomický rozvoj
HDP	hrubý domáci produkt
ITC	International Trade Center
mil.	milión
mld.	miliarda
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OSN	Organizácia spojených národov
PZI	priame zahraničné investície
SNŠ	Spoločenstvo nezávislých štátov
s. r. o.	spoločnosť s ručením obmedzeným
WTO	Svetová obchodná organizácia

Úvod

Počas svojej existencie si Európska únia dokázala vytvoriť silné obchodné vzťahy s tretími krajinami. Tie rozvíja až dodnes vďaka stratégiám, ktoré jej pomáhajú tvoriť obchodné a hospodárske väzby a partnerstvá, ako aj rozvíjať regionálne integračné vzťahy s krajinami a inými integračnými spoločenstvami. Európska únia si snaží vytvoriť zahraničnoobchodné vzťahy aj s krajinami bývalého Sovietskeho zväzu, najmä s Ruskom a Ukrajinou. Tieto krajiny predstavujú pre Európsku úniu prosperujúce trhy, investičné príležitosti, ale aj politické a obchodné riziká.

Členstvo v Európskej únii, ktorá reprezentuje štáty podporujúce demokraciu a voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu, je pre Ukrajinu veľmi atraktívne. Zo strany Ukrajiny ide o odvážny krok vzhľadom na jej históriu, tradície a súčasnú politickú situáciu. Ukrajina predstavuje pre Európsku úniu významného obchodného partnera, ale aj potenciálneho budúceho člena integračného spoločenstva, keďže je svojou geografickou polohou bránou k novým trhom v Ázii. Rozvoj spolupráce a obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a Ukrajinou je preto dôležitým krokom pre obe strany.

Základom spolupráce Európskej únie a Ukrajiny je dohoda DCFTA, ktorá umožňuje Ukrajine prístup na jednotný európsky trh vo vybraných odvetviach a poskytuje investorom z Európskej únie nové prostredie pre svoje investície. Rokovania medzi Európskou úniou a Ukrajinou začali už v roku 2008, ale dohoda bola ratifikovaná až v roku 2017, keďže podpísaniu dohody predchádzali rôzne komplikácie, najmä protesty Euromajdan.

Téma bakalárskej práce je veľmi aktuálna. Pri spracovaní teoretickej časti boli využívané najmä odborné články a internetové zdroje. Pri praktickej časti boli využívané hlavne internetové zdroje, keďže ponúkali najaktuálnejšie informácie týkajúce sa danej problematiky.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe vývoja zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny zhodnotiť význam uzavretia dohody DCFTA a preskúmať perspektívne investičné oblasti ich vzájomného obchodu. Za účelom naplnenia cieľa bola bakalárska práca rozdelená do troch kapitol.

V prvej kapitole sme sa zaoberali súčasným stavom riešenej problematiky doma a v zahraničí, ktorá je teoretickým základom práce. V rámci nej sme sa zamerali na ekonomickú a politickú situáciu Ukrajiny v jednotlivých obdobiach od nezávislosti až po súčasnosť. Poznaním a analyzovaním hospodárskej situácie Ukrajiny sme preskúmali perspektívy vývoja zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny a ich vzájomnú

ekonomickú spoluprácu. Pomocou riešenia tejto problematiky vieme vyjadriť k hlavnému cieľu bakalárskej práce.

V druhej kapitole sme definovali hlavný cieľ a čiastočné ciele, na ktoré sa zameriavame v bakalárskej práci. V tejto časti bakalárskej práce sme ozrejmili objekt skúmania a zamerali sme sa na metodiku práce a metódy skúmania, ktoré boli použité na analýzu získaných vedomostí a poznatkov.

V tretej kapitole sme sa venovali skúmaniu vzájomných obchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny. Na naplnenie cieľov bolo potrebné preskúmať štruktúru zahraničného obchodu EÚ, ako aj Ukrajiny. Vzhľadom na to, že dohoda DCFTA medzi EÚ a Ukrajinou sa týka aj Slovenskej republiky, preskúmali sme aj zahraničnoobchodné vzťahy medzi týmito dvoma krajinami.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Ukrajina tvorí východnú hranicu Európy a zároveň je jej druhým najväčším štátom. Pre Európsku úniu (EÚ) predstavuje perspektívneho obchodného partnera a zároveň potencionálneho budúceho člena integračného zoskupenia, za čo vďaka najmä svojej výhodnej geografickej podobe, ktorou predstavuje strategické územie medzi západom a Ruskom. Zároveň predstavuje aj významného spojenca v budovaní hlbších vzťahov s krajinami bývalého Sovietskeho zväzu.

Od začiatku 20. storočia sa Ukrajina chcela oslobodiť od ruskej nadvlády. Až v roku 1991 sa jej to podarilo a získala samostatnosť. Vznikol novo fungujúci štát, ktorý patrí medzi najväčšie v Európe z pohľadu počtu obyvateľov ako aj rozlohy.

1.1 Postavenie Ukrajiny vo svetovom hospodárstve a ekonomická charakteristika krajiny

Ukrajina je svojou rozlohou (603 550 km²) a počtom obyvateľov (42 558 328) druhým najväčším štátom Európy. Vzhľadom na svoju strategickú polohu pri pobreží Čierneho mora predstavuje dôležitú vstupnú bránu do pohoria Kaukaz. História je však poznamenaná súperením susedných mocností. Ukrajina bola od zániku Kyjevskej Rusi v 13. storočí pod nadvládou Ruska, Poľska a ďalších štátov. Tieto rozdielne kultúrne vplyvy majú za následok, že západ krajiny je viac naklonený k spolupráci so západnými štátmi, zatiaľ čo rusky hovoriaca východná Ukrajina inklinuje k zbližovaniu s Ruskom.¹

Ukrajina zaberá najväčšiu časť východoeurópskej nížiny medzi Bieloruskom, Ruskom, Moldavskom, Rumunskom, Maďarskom, Slovenskom a Poľskom. Na obrázku 1 je zobrazená mapa Ukrajiny spolu s jej susednými krajinami. Najdlhšiu hranicu má s Ruskom (1 576 km) a ďalej nasledujú Moldavsko (939 km), Bielorusko (891 km), Rumunsko (531 km), Poľsko (428 km), Maďarsko (103 km) a najkratšiu hranicu má so Slovenskou republikou (90 km). Na juhu krajiny tvorí prirodzenú hranicu (2 782 km) Čierne a Azovské more. Hlavným mestom Ukrajiny je Kyjev. Administratívne sa Ukrajina člení na 24 oblastí. Medzi najväčšie mestá patria Kyjev, Charkov, Dnipropetrovsk, Odesa, Doneck, Záporožie a Ľvov.²

¹ UKRAJINA.SK. *Základné informácie o Ukrajine*. [online]. 2013. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <http://www.ukrajina.sk/sk/ukrajina/zakladne-informacie-o-ukrajine/>

² SVORÁKOVÁ, SOŇA. *Východoeurópske kultúrne štúdiá*. Banská Bystrica: BELIANUM, 2014, 226 s. ISBN 978-80-557-0783-9.

Štátne zriadenie Ukrajiny je poloprezidentská republika. Na čele štátu je prezident, ktorý je volený vo všeobecných voľbách, každých 5 rokov. Aktuálnym prezidentom je O. Zelenskyj. Ukrajina má jednokomorový parlament (Verchovna rada), ktorú tvorí 450 poslancov. Od rozpadu ZSSR nezodpovedá politický systém Ukrajiny demokratickému štandardu a taktiež nevznikol autoritatívny režim.³

Obrázok 1 Mapa Ukrajiny a jej susedné štáty

Prameň: INFOGLOBE. *Mapa štátu*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.infoglobe.sk/ukrajina-mapa-statu/>

Hlavné výhody Ukrajiny plynú najmä z priaznivej geografickej polohy, histórie a hlavne z členstva vo Sovietskom zväze. Rozlohou vlastní tretinu úrodných černoziem na svete, vďaka čomu sa vo veľkej miere Ukrajinci venujú poľnohospodárstvu. Pestujú sa tu najmä produkty ako pšenica, jačmeň, zemiaky, slnečnica, cukrová repa a kukurica. Chovajú hlavne dobytok, ošípané alebo hydinu.⁴

Ukrajina má taktiež aj obrovské zásoby dôležitých nerastných surovín ako uhlie, ropa, zemný plyn či železná ruda. Bohaté zásoby železnej rudy sa nachádzajú hlavne v centrálnej časti krajiny najmä pri mestách Kryvyj Rih, Kremenčuk, Mariupol', ktoré tvoria základ železiarskeho a oceliarskeho priemyslu Ukrajiny. Jedno z najbohatších nálezísk mangánu na svete je pri meste Nikopol, ktoré sa nachádza na juhu krajiny. V oblasti

³ MZVaEZ SR. *Informácie o krajine*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/web/kyjev/cestovanie/informacie_o_krajine

⁴ WORLD DATA CENTER. *Ukraine: Agricultural Overview*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-28]. Dostupné na: <http://wdc.org.ua/en/node/29>

Donecku sa ťaží najmä uhlie, ktoré sa využíva na výrobu koksu. Táto oblasť je zároveň hlavným priemyselným regiónom celej krajiny. Tepelné elektrárne svoju energiu získavajú hlavne z hnedého uhlia, ktoré sa ťaží z povodia rieky Dneper a z ložísk čierneho uhlia z okolia mesta Ľvov. Ukrajinské uhoľné bane patria medzi najznámejšie a taktiež najhlbšie v Európe.⁵

Na Ukrajine sa nachádzajú tri hlavné oblasti na ťažbu zemného plynu a ropy. Najstaršou je Podkarpatská oblasť, ktorá sa využívala od konca 19. storočia až do začiatku 20. storočia. Po druhej svetovej vojne sa rozvíjali Donecká oblasť a polostrov Krym, kde ťažba zemného plynu prudko vzrástla a v 60. rokoch 20. storočia dosahovala jednu tretinu celkovej produkcie Sovietskeho zväzu. Medzi ďalšie významne zastúpené odvetvia patrí strojársky, hutnícky, chemický a potravinársky priemysel.⁶

Už od rozpadu Sovietskeho zväzu čelila Ukrajina rôznym výzvam. Či už išlo o politické, bezpečnostné alebo hospodárske výzvy, stále sa Ukrajina vedela z týchto problémov dostať. Štruktúra hrubého domáceho produktu (HDP) Ukrajiny za rok 2019 sa skladala prevažne z priemyslu (21,6 %), poľnohospodárstva (17,1 %), stavebníctva (2,9 %) a iných odvetví (58,4 %). Zo štruktúry HDP vidieť, že Ukrajina je zameraná hlavne na priemysel a poľnohospodárstvo.⁷

V nasledujúcej tabuľke 1 sú znázornené makroekonomické ukazovatele vo vybraných rokoch 2011 – 2019.

Tabuľka 1 Základné makroekonomické ukazovatele Ukrajiny vo vybraných rokoch 2011 – 2019

v %	2011	2013	2015	2017	2019
tempo rastu HDP	5,2	-0,1	-9,8	2,5	3,2
miera inflácie	4,6	0,5	43,3	13,7	5,0
miera nezamestnanosti	8,6	7,7	9,5	9,9	8,6
vonkajšia zadlženosť	77,3	77,5	131,0	103,8	78,6

Prameň: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-27]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

⁵ INTERNET ENCYKLOPEDIA OF UKRAINE. *Industry*. [online]. 1989. [cit. 2020-09-28]. Dostupné na: <http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CI%5CN%5CIndustry.htm>

⁶ BRITANNICA. *Resources and power of Ukraine*. [online]. 2018. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/Resources-and-power>

⁷ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2020-09-27]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Tempo rastu HDP Ukrajiny v roku 2011 dosiahlo 5,2 %. O dva roky neskôr v roku 2013 prišlo k zníženiu tempa rastu HDP, ktorý bol na úrovni -0,1 % a to aj vďaka vojne na východe Ukrajiny, ktorá mala následky až do roku 2015, kde tempo rastu HDP sa znížilo až na -9,8 %. V roku 2017 prišlo k zvýšeniu tempa rastu HDP o 2,5 % a to aj vďaka tomu, že sa Ukrajina vrátila na medzinárodné finančné trhy, kde vydala eurobondy za 2,5 mld. EUR.⁸ V roku 2019 vzrástlo tempo rastu HDP o 3,2 % a hlavným dôvodom tohto rastu bol domáci dopyt po spotrebe a investíciách.⁹

Po rozpade Sovietskeho zväzu v roku 1991 zaznamenali ekonomiky jednotlivých krajín obrovský prepád. Ukrajinská ekonomika zaznamenala veľké poklesy a rastúcu infláciu, zo všetkých post-sovietskych republík bola zasiahnutá najviac. Od začiatku 90. rokov spôsobili nedostatočný prístup k finančným trhom a masívna monetárna expanzia hyperinfláciu. Z tohto dôvodu Centrálna banka Ukrajiny nahradila starú menu – karbovanec za novú menu – hrivnu. Prisľúbila, že ju bude udržiavať stabilnú vo vzťahu k americkému doláru. K stabilizácii Ukrajiny prišlo až v roku 1999. Krajina, ktorá mala potenciál v poľnohospodárstve na západe krajiny a v priemysle na východe, nebola schopná zaviesť reformy, ktoré už dávno fungovali v Európe.¹⁰

Miera inflácie na Ukrajine pred Euromajdanom sa pohybovala v roku 2011 na úrovni takmer 4,6 %, čo znamená, že išlo o miernu infláciu. V roku 2013, keď Ukrajinu zasiahli najväčšie nepokoje, inflácia klesla do deflácie na úroveň 0,5 %. V ďalších rokoch sa inflácia zvyšovala na úroveň cválajúcej inflácie, kde v roku 2015 dosiahla úroveň 43,3 %. Tento trend pokračoval aj v rokoch 2016 – 2018. Do miernej inflácie sa ukrajinská ekonomika dostala opäť v roku 2019 a dosiahla úroveň 5,0 %.

Krajina sa pomyselne delí na chudobný západ a bohatý východ. V roku 2011 pred Euromajdanom a ozbrojeným konfliktom na východe Ukrajiny bola priemerná mesačná mzda na Ukrajine (december 2011) vo výške 90,33 EUR, v Donecku dosahovala výšku 90,62 EUR a v Ternopile 63,06 EUR. O deväť rokov neskôr, bola už priemerná mesačná mzda na Ukrajine oveľa vyššia. Celkovo za Ukrajinu (november 2020) bola na úrovni 354,53 EUR, pričom na východe v Donecku dosiahla výšku 378,01 EUR a na

⁸ Eurobondy sú dlhopisy emitované v mene jednej krajiny, ale obchodované sú v rozdielnom menovom systéme a mimo krajiny, kde boli emitované.

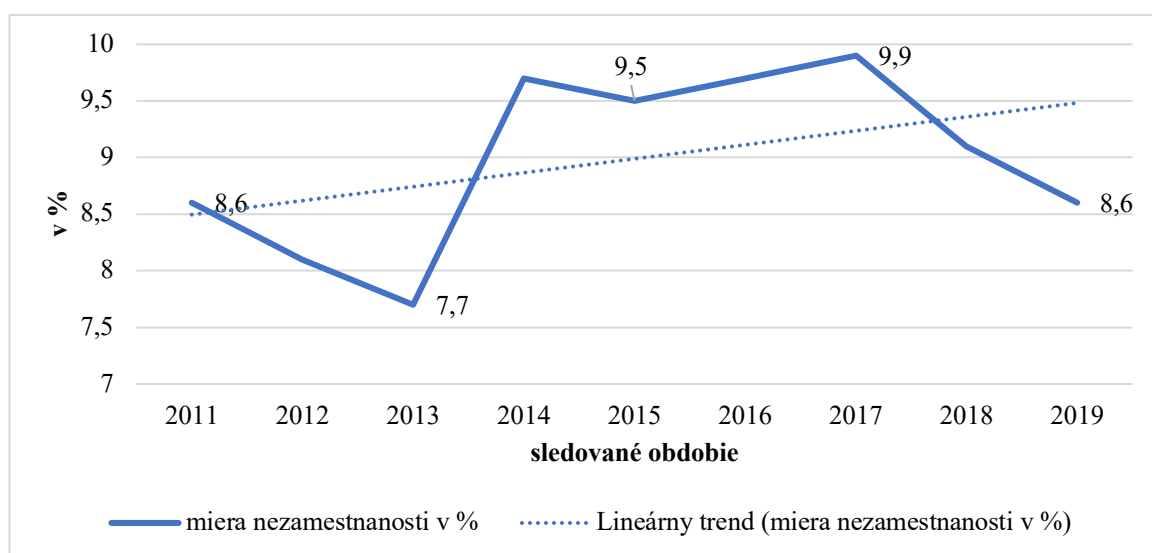
⁹ BUSINESSINFO.CZ *Ukrajina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 2019. [cit. 2020-09-27]. Dostupné na: <https://www.businessinfo.cz/navody/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice/>

¹⁰ TVARDŽÍK, Jozef. Ukrajina mala byť bohatá krajina. Nešťastná poloha a história ju potopili. In *Trend*. [online]. 2014. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/ukrajina-mala-byt-bohata-krajina-nestastna-poloha-historia-ju-potopili>

západe v Ternopile 308,42 EUR. Je to odôvodnené podielom vidieckych obyvateľov a ich vzdelaním. Na západe žije 50 % ľudí na vidieku, pri čom na východe len do 20%.¹¹

Ukrajina nepatrí medzi bohaté krajiny. Chudoba núti Ukrajincov presúvať sa za prácou do bohatšej EÚ, ktorá je pre nich atraktívnejšia z hľadiska vyšších miezd. Väčšinou cestujú za prácou do susedných štátov ako Slovenská republika, Poľsko, Maďarsko, ale aj do Českej republiky. Tiež sú kvôli peniazom ochotní pracovať aj načierno. Miera nezamestnanosti na Ukrajine bola v roku 2019 na úrovni 8,6 %. Oproti minulým rokom má rastúcu tendenciu. V grafe 2 je znázornený vývoj miery nezamestnanosti na Ukrajine s trendovou spojnicou za obdobie 2011 – 2019.¹²

Graf 1 Krivka miery nezamestnanosti na Ukrajine za obdobie 2011 – 2019

Prameň: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2020-09-30]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

V grafe možno vidieť, že miera nezamestnanosti na Ukrajine sa pohybuje medzi ôsmimi až desiatimi percentami. Pred vypuknutím ozbrojeného konfliktu na východe Ukrajiny v roku 2014 sa táto miera držala na úrovni približne 8 %. Po vypuknutí konfliktu v roku 2015 vzrástla miera nezamestnanosti o 2 percentuálne body. V roku 2017, keď už Ukrajina spolu s EÚ uzavrela Prehĺbenú a komplexnú dohodu o zóne voľného

¹¹ MINFIN.COM.UA. *The average salary in Ukraine*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/>

¹² MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2020-09-30]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

obchodu (DCFTA) a Dohodu o pridružení (AA) sa miera postupne znižuje a klesá naspäť k ôsmim percentám.

V súčasnosti čelí ekonomika Ukrajiny ďalším problémom a to koronavírusu a recesie, tým spôsobenej. Už v minulosti sa musela vysporiadať s hladomorom a svetovými vojnami. Očakáva sa, že koronavírus bude mať nižšie dopady na ekonomiku ako ozbrojený konflikt na východe Ukrajiny a anexia Krymu Ruskou federáciou.¹³

1.2 Ukrajina v medzinárodných zoskupeniach

Ukrajina, ako väčšina štátov vo svete je členom medzinárodných organizácií. Patrí do rôznych veľkých zoskupení, ako napríklad Svetová obchodná organizácia (WTO), Východné partnerstvo, Spoločenstvo nezávislých štátov (SNŠ), Organizácia spojených národov (OSN), Rada Európy, Euroázijská hospodárska únia (EAEU) alebo Organizácia pre demokraciu a ekonomický rozvoj (GUAM), ktoré je regionálnym zoskupením štyroch post-sovietskych krajín: Gruzínska, Azerbajdžanu, Moldavska a Ukrajiny. Charta zmluvy GUAM bola vytvorená v roku 1997 s cieľom harmonizovať a integrovať obchodné, diplomatické a demokratické vzťahy medzi jej členskými štátmi. V období rokov 1999 - 2005 bol jej členom tiež Uzbekistan.¹⁴

Ukrajina je potenciálnym členom Európskej únie, Organizácie Severoatlantickej zmluvy (NATO) alebo Stredoeurópskej dohody o voľnom obchode (CEFTA), ktorá je obchodnou dohodou medzi Severným Macedónskom, Albánskom, Bosnou a Hercegovinou, Moldavskom, Čiernou Horou, Srbskom a Kosova. Pred vstupom do EÚ boli členmi tejto dohody aj Poľsko, Česko, Slovensko a Maďarsko, ktorí založili túto dohodu v roku 1992 v Krakove. Ďalšími členmi boli Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko a Chorvátsko. Prostredníctvom dohody CEFTA sa mali členské štáty integrovať do inštitúcií západnej Európy a pripojiť sa k politickým, ekonomickým a právnym systémom, a tým upevniť demokraciu a voľný obchod. V podstate dohoda CEFTA slúži ako príprava na plnohodnotné členstvo v EÚ, avšak ak majú členské štáty podpísané dohody s EÚ.¹⁵

¹³ MZVaEZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina [online]. 2020. [cit. 2020-09-26]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

¹⁴ GUAM. *GUAM member states*. [online]. 2019. [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://guam-organization.org/en/guam-member-states/>

¹⁵ GLOBALEDGE.MSU.EDU. *CEFTA:Introduction*. [online]. 2017. [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://globaledge.msu.edu/trade-blocs/cefta>

1.2.1 Svetová obchodná organizácia

V roku 2008 schválila Generálna rada WTO členstvo Ukrajiny vo svojej organizácii. EÚ na toto členstvo hneď zareagovala začatím rokovaní s Ukrajinou o dohode o voľnom obchode. V čase celosvetovej krízy pravidiel svetového hospodárstva udávali najlepší spôsob ako sa pripojiť k EÚ. Stúpenci reforiem na Ukrajine pokladajú vstup do WTO za kľúčový krok zapojenia sa Ukrajiny do svetového diania.

Členstvom vo WTO získali ukrajinské spoločnosti zabezpečený prístup na trhy členských krajín, s ktorým ich spája zodpovednosť dodržiavať pravidlá svetového obchodu. Ukrajina je silný poľnohospodársky producent a vstup do WTO jej pomohla dostať sa na svetové vývozné trhy.¹⁶

1.2.2 Východné partnerstvo

Východné partnerstvo je projektom EÚ, ktorý zahŕňa Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajinu. Tento projekt bol iniciovaný Poľskom a spoločne so Švédskom bol návrh na vytvorenie tohto zoskupenia prezentovaný ministrami zahraničných vecí oboch krajín na Rade pre zahraničné veci v Bruseli 26. mája 2008. Východné partnerstvo bolo oficiálne založené na summite 7. mája 2009 v Prahe.

Hlavným cieľom je politické pridruženie a hospodárska integrácia východných partnerov s EÚ. Tento cieľ chce EÚ naplniť rôznymi faktormi ako právny štát, dobrá správa vecí verejných, rešpektovanie a ochrana menšín, dodržiavanie ľudských práv, udržateľný rozvoj a zásady trhového hospodárstva. Východné partnerstvo podporuje a prehĺbuje vzájomné vzťahy členských krajín, a to vytváraním potrebných podmienok pre udržanie stability a napredovanie reforiem.¹⁷

Východné partnerstvo sa delí na bilaterálnu a multilaterálnu rovinu. Bilaterálna rovina slúži na zbližovanie vzájomných vzťahov medzi EÚ a každou členskou krajinou Východného partnerstva. Ide o zdokonalenie zmluvných vzťahov, dosiahnutie asociačných dohôd a vytvorenie zón voľného obchodu. Táto rovina je založená na prístupe ku každému členovi individuálne. Multilaterálna rovina sa zaoberá riešením spoločných výziev. Realizuje sa najmä v oblastiach, kde členské krajiny zdieľajú rovnaké záujmy. Z tohto

¹⁶ MANDELSON, Peter. Ukrajina vo WTO a svetové hospodárstvo. In *Finweb*. [online]. 2008. [cit. 2020-09-29]. Dostupné na: <https://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy/220503-ukrajina-vo-wto-a-svetove-hospodarstvo>

¹⁷ DRIENIKOVÁ, Kristína – ZUBAĽOVÁ, Ľubica. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia*. Bratislava: EKONÓM, 2013, 263 s. ISBN 978-80-225-3622-6

dôvodu boli vytvorené 4 multilaterálne platformy, a to demokracia a dobrá správa vecí verejných; hospodárska integrácia a konvergencia s politikami EÚ; energetická bezpečnosť, a kontakty medzi ľuďmi.¹⁸

1.2.3 Spoločenstvo nezávislých štátov

SNŠ je medzinárodná organizácia, ktorá združuje väčšinu republík z bývalého Sovietskeho zväzu. Funkciou SNŠ je koordinovať politiky jej členov, ktoré sa týkajú najmä ekonomiky, medzinárodných vzťahov, obrany, ochrany životného prostredia a presadzovania práva. Najvyšším vládny orgánom SNŠ je rada zložená z prezidentov jednotlivých členských štátov.

Prezidenti Ruska, Bieloruska a Ukrajiny podpísali 8. decembra 1991 Bielovežskú dohodu, ktorou vyhlásili, že Sovietsky zväz prestane existovať a namiesto neho vznikne medzinárodná organizácia SNŠ. V súčasnosti ho tvorí 9 štátov, a to Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Kazachstan, Kirgizsko, Moldavsko, Rusko, Tadžikistan a Uzbekistan. V roku 2009 však odstúpilo Gruzínsko, čomu predchádzala rusko-gruzínska vojna z roku 2008. V roku 2014 ukončila svoje členstvo v SNŠ aj Ukrajina. V roku 2018 podpísaním dekrétu P. Porošenkom stiahla zo všetkých štatutárnych orgánov SNŠ svojich predstaviteľov, a to v dôsledku anexie Krymu Ruskom a ruského zapojenia sa do vojny na východe Ukrajiny. Medzi SNŠ patria aj krajiny, ktoré sú pozorovateľmi tejto medzinárodnej organizácie – Afganistan a Mongolsko.¹⁹

1.2.4 Euroázijská hospodárska únia

EAEU bola založená v januári 2015 a jej cieľom bolo vytvoriť spoločný hospodársky priestor s jednou colnou úniou a integrovať členské štáty do súdržného hospodárskeho subjektu. Touto organizáciou sa rozšírila colná únia, ktorá bola vytvorená v roku 2010 Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom. V roku 2015 k nej pristúpili Kirgizsko a Arménsko.

Ukrajina nie je členom EAEU, ale jej účasť sa považovala za kľúčovú. Ukrajinský premiér M. Azarov podpísal 31. mája 2012 memorandum o spolupráci medzi Ukrajinou

¹⁸ MZVaEZ SR. *Východné partnerstvo (Európska susedská politika)*. [online]. 2015. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/europske_zalezitosti/europske_politiky-vychodne_partnerstvo

¹⁹ BRITANNICA. *Commonwealth of Independent State*. [online]. 2018. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Commonwealth-of-Independent-States>

a Euroázijskou hospodárskou komisiou. Týmto krokom, chcel ruský prezident V. Putin ovplyvniť Ukrajinu aby pristúpila do colnej únie EAEU ako riadny člen.²⁰

1.3 Vývoj politickej situácie na Ukrajine

Ukrajina sa považuje za krajinu s veľkým potenciálom v oblasti priemyslu, najmä v hutníctve, ale aj v poľnohospodárstve a cestovnom ruchu. Veľkým problémom je však vysoká úroveň korupcie politikov v parlamente.

Po rozpade Sovietskeho zväzu v roku 1991 bol za prvého prezidenta zvolený L. Kravčuk. Hoci ostatné krajiny, ktoré boli vedené Sovietskym zväzom, ako napríklad Československo, Poľsko, sa ujali reforiem, v Ukrajine tieto zmeny prichádzali pomalšie. Ešte v roku 1990 sa L. Kravčuk stal vodcom ukrajinských komunistov a ani po vyhlásení nezávislosti netajil svoje vzťahy k Ruskej federácii. Taktiež podpísal Bielovežské dohody a vstup Ukrajiny do SNŠ, ktoré zoskupuje štáty po rozpadnutom Sovietskom zväze. V roku 1994 bol vyhlásený za prezidenta Ukrajiny L. Kučma, člen komunistickej strany, ktorý vykonával reformy, avšak bez viditeľného efektu. Stále boli podporované silné vzťahy s Ruskom. Jeho vláda bola navyše poznamenaná rôznymi korupčnými škandálmi a oslabením slobody médií.²¹

Po skončení funkčného obdobia L. Kučmy v roku 2004, boli adepti na prezidenta Ukrajiny V. Juščenko a V. Janukovyč. V tomto období sa ľudia búrili a chceli Ukrajinu aspoň nasmerovať do EÚ a Severoatlantickej aliancie. Väčšina ľudí verila práve V. Juščenkovi, ktorý ako guvernér Národnej banky Ukrajiny stabilizoval financie Ukrajiny a taktiež zaviedol vtedy novú menu hrivna. Jeho protikandidát V. Janukovyč bol podporovaný prezidentom Ruska V. Putinom.²²

Prvé kolo volieb tesne vyhral V. Juščenko, ale už vtedy medzinárodní pozorovatelia vraveli o V. Janukovyčovej korupcii a ovplyvňovaní volieb. Druhé kolo sa uskutočnilo 21. novembra 2004 a podvodov v prospech V. Janukovyča bolo hlásených ešte viac ako predtým. O deň neskôr ľudia vyšli na Majdan, čo je námestie v Kyjeve, a v rukách držali vlajky oranžovej farby. Touto farbou sa prezentovala V. Juščenkova koalícia politických strán Naša Ukrajina. Týmto protestom sa začala Oranžová revolúcia, ktorou si ukrajinské

²⁰ AVEDISSIAN, Karena. Fact Sheet: What is the Eurasian Economic Union? In *EVN Report*. [online]. 2019. [cit. 2020-01-28]. Dostupné na: <https://www.evnreport.com/understanding-the-region/fact-sheet-what-is-the-eurasian-economic-union>

²¹ NOVOTNÝ, Pavel. Ako sa Ukrajina vyvíjala po páde komunizmu? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043363-ako-dopadla-ukrajinska-revolucia>

²² Tamtiež

obyvateľstvo vynútilo opakovanie volieb a ich spravodlivé vyhlásenie. Za oficiálneho víťaza bol vyhlásený V. Juščenko a až jeho inauguráciou Oranžová revolúcia skončila.²³

Vláda V. Juščenka bola však taktiež poznamenaná rôznymi škandálmi, korupciami a hlavne konfliktmi s premiérkou J. Tymošenkovou. Ukrajinci boli z tejto vlády znepokojení natoľko, že na ďalšie funkčné obdobie (2010 – 2015) si zvolili za prezidenta jeho rivala V. Janukovyča.²⁴ Zo strany V. Janukovyča išlo taktiež o kvitovanie vzťahov a zbližovaní s EÚ, ako aj u V. Juščenka.

V roku 2013 bola vypracovaná Stabilizačná a asociačná dohoda, ktorá mala priblížiť vstup Ukrajiny do EÚ a tým aj odtrhnutie Ukrajiny od nátlaku Ruska. V auguste 2013 sa bývalý prezident V. Janukovyč vyjadril, že Ukrajina je pripravená splniť všetky podmienky k podpisu dlho plánovanej dohody. S týmto však nesúhlasilo Rusko, ktoré začalo uplatňovať obmedzenia týkajúce sa tovaru dovážaného z Ukrajiny.²⁵

Počas novembrového summitu v litovskom Vilniuse v roku 2013 V. Janukovyč nepodpísal Stabilizačnú a asociačnú dohodu s EÚ. Ukrajinci opäť vyšli na Majdan. Oproti Oranžovej revolúcii tu vydržali tri mesiace. Táto revolúcia dostala názov Euromajdan a nezaobišla sa aj bez strát na životoch. Vo februári 2014 spustila ukrajinská armáda paľbu na protestujúcich, čoho výsledkom boli stovky mŕtvych. Protestujúci vyžadovali zvrhnutie prezidenta V. Janukovyča. Podľa Ruska išlo o nelegálne zvrhnutie, pričom vraveli o štátnom prevrate podporovanom západom. V. Janukovyč však utiekol do ruského azylu a dočasným prezidentom sa stal O. Turčynov. Po úteku V. Janukovyča do Ruska, proruskí separatisti obsadili Krym a východné časti Ukrajiny, kde vyhlásili Doneckú a Luhanskú ľudovú republiku. Konflikty o tieto územia pretrvávajú dodnes. V tom čase Krymská autonómna republika žiadala o pričlenenie k Rusku.²⁶

Na jar roku 2014 krymská vláda vyhlásila referendum o pripojení Krymu k Rusku. Pri volebnej účasti 83 %, až 96 % krymského obyvateľstva hlasovalo za to, aby bol Krym ruským územím. Väčšina krajín sveta s touto anexiou nesúhlasila a Rusku pozastavila činnosť v zoskupení G8, ktoré zoskupuje najvyspelejšie ekonomiky sveta. Bez Ruska ide

²³ NOVOTNÝ, Pavel. Prečo vypukla Oranžová revolúcia? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043359-prec0-vypukla-oranzova-revolucia>

²⁴ ORBION. *Oranžová revolúcia*. [online]. 2011. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://ukrajina.orbion.cz/stat/pruvodce/politicka-situace-2591/>

²⁵ SITA. *Janukovyč nevidí prekážku na podpísanie dohody s EÚ*. [online]. 2013. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/291426-janukovyc-nevidi-prekazku-na-podpisanie-dohody-s-eu/>

²⁶ NOVOTNÝ, Pavel. Prečo sa Ukrajinci vrátili na Majdan? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043366-prec0-sa-ukrajinci-vratili-na-majdan>

o zoskupenie krajín G7 kam patria Spojené štáty americké , Kanada Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Nemecko a Japonsko.²⁷

V máji 2014 si Ukrajinci zvolili za svojho prezidenta P. Porošenka. Mesiac po inaugurácii podpísal asociačnú dohodu s EÚ. Spolu s vládou dosiahli pokrok v riešení reforiem v krajine. Podarilo sa im stabilizovať ekonomiku, vyriešili finančnú situáciu vlády, konsolidovali bankový sektor a vo verejnom obstarávaní zaviedli transparentnejší systém.²⁸

Pochybnosť o boji proti korupcii a pretrvávajúci konflikt s Ruskom doviedli Ukrajincov k zvoleniu nového prezidenta. V apríli 2019 sa ním stal V. Zelenskyj. Spolu s nástupom čelil nový prezident dvom problémom. Prvým bolo zníženie korupcie a zavedenie množstva reforiem, aby ekonomika krajiny rástla rýchlejšie a životná úroveň bola na úrovni susedných štátov v strednej Európe. Druhým problémom bolo urovnanie konfliktu na Donbase.²⁹ Prioritou pre V. Zelenskyjho je mier na východe Ukrajiny, kde zohráva dôležitú úlohu EÚ. Prezident sa spolieha predovšetkým na pomoc od Nemecka a Francúzska. V celoeurópskom meradle by bol dosiahnutý mier na východe Ukrajiny veľkým úspechom.³⁰

1.4 Preorientovanie ukrajinského záujmu z Ruska na EÚ

Po rozpade Sovietskeho zväzu bol ukrajinský export a import obmedzený licenciami, kvótami a inými prísnyimi netarifnými opatreniami. Popri tom existoval zákaz valutových a devízových transakcií. Väčšina z týchto obmedzení bola zrušená. V roku 2008, keď Ukrajina vstúpila do WTO bolo analýzou zahranično-obchodných vzťahov zistené, že jej vstup do tejto organizácie pozitívne ovplyvnil harmonizáciu ukrajinskej legislatívy s legislatívou WTO a aj rast obratu s členskými krajinami.³¹

Ukrajina sa stala jedným z prvých štátov zo Sovietskeho zväzu, ktorá podpísala dohodu s EÚ. Táto dohoda sa stala základom pre rozšírenie politickej a hospodárskej spolupráce medzi Ukrajinou a EÚ a otvorila nové príležitosti pre potenciálne členstvo

²⁷ RUSSIA TODAY. *Crimea declares independence, seeks UN recognition*. [online]. 2014. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.rt.com/news/crimea-referendum-results-official-250/>

²⁸ PIFER, Steven. Ukraine: Six years after the Maidan. In *Brookings*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/02/21/ukraine-six-years-after-the-maidan/>

²⁹ Tamtiež

³⁰ NOVOTNÝ, Pavel. Podarí sa na východe Ukrajiny dosiahnuť mier? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043374-podari-sa-na-vychode-ukrajiny-dosiahnut-mier>

³¹ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Ukrajiny v EÚ. Ďalšie aktivity a udalosti vplývajúce na ukrajinskú integráciu do EÚ sa pozastavili v roku 2010. Od tohto roku boli spozorované zmeny a priority v ukrajinskej zahraničnej politike, ktorá sa opätovne zmenila smerom k Rusku, avšak zo strany Ukrajiny nedošlo ku žiadnemu oficiálnemu odmietnutiu EÚ. Počas summitu v Kyjeve v decembri 2011 sa Ukrajina a EÚ oficiálne dohodli na ukončení rokovaní o dohode o pridružení. V novembri 2013 sa stretli zástupcovia Ukrajiny a EÚ, kde Ukrajina mala podpísať Asociačnú dohodu s EÚ, ale V. Janukovyč ju napokon nepodpísal. V marci 2014 sa opäť zišli predstavitelia Ukrajiny ako aj EÚ a spolu podpísali politickú časť Dohody o pridružení. Ekonomickú časť podpísali až v júni tohto istého roku.³²

Konflikt, týkajúci sa vojny v Doneckej a Luhaňskej oblasti, viedol v roku 2014 k zhoršeniu rusko-ukrajinských hospodárskych vzťahov sa zároveň viedol k prehĺbeniu vzťahov s EÚ. EÚ sa tým stala najväčším obchodným partnerom Ukrajiny, zatiaľ čo Čína mala v úmysle predbehnúť Rusko, ktoré bolo druhým v poradí. Dovozy zemného plynu z Ruska, bol čiastočne nahradený reverznými dodávkami z EÚ a znížený v dôsledku reforiem plynárenského sektora.³³

Ukrajina sa vtedy stala terčom ruskej agresie, či už vojensky, politicky, ale aj ekonomicky. Tlak, ktorý vyvíjali ruskí predstavitelia na ukrajinského prezidenta V. Janukovyča, aby nepodpisoval asociačnú dohodu, bol úspešný len dočasne. V nasledujúcich mesiacoch Rusko naďalej vyvíjalo tlak na odstúpenie od podpísania dohody DCFTA. Rusko túto dohodu považovalo za škodlivú. Obávali sa, že export s nulovým clom z EÚ by mohol ľahko uniknúť cez Ukrajinu do Ruska. EÚ sa chcela vyhnúť obchodnému konfliktu prostredníctvom jednoročného odkladu podpisu dohody, ale nakoniec DCFTA vstúpila do platnosti podpísaním bývalým ukrajinským prezidentom P. Porošenkou v roku 2016. Rusko reagovalo jednostranným zrušením dohody o voľnom obchode s Ukrajinou, ktorá platila od zániku Sovietskeho zväzu od roku 1991.³⁴

Vojenský konflikt a ruské obchodné sankcie priviedli ukrajinskú ekonomiku k veľkým problémom. Rusko bolo dlhú dobu hlavným obchodným partnerom Ukrajiny a obe ekonomiky boli hlboko prepojené od čias Sovietskeho zväzu. Na druhej strane DCFTA s EÚ otvorila Ukrajine nové obchodné a investičné príležitosti. Ukrajina musela za krátku

³² BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 12 – 23. ISSN 2543 – 9820.

³³ DABROWSKI, Marek - DOMÍNGUEZ-JIMENÉZ, Marta & ZACHMANN, Georg. *Ukraine: trade reorientation from Russia to the EU*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na: <https://www.bruegel.org/2020/07/ukraine-trade-reorientation-from-russia-to-the-eu/>

³⁴ Tamtiež

dobu preorientovať svoje obchodné vzťahy z Ruska na EÚ a iných obchodných partnerov, podobne ako to bolo v krajinách strednej a východnej Európy v 90. rokoch.³⁵

Ukrajina je pre EÚ prioritným partnerom. Dohodami AA a DCFTA dosiahli vzťahy spoločenstva a Ukrajiny bezprecedentnú úroveň blízkosti. Tieto dve dohody patria do programu reforiem Ukrajiny, ktorý začal Euromajdanom v roku 2014. Cieľom EÚ je spoločná ekonomická integrácia a politické pridruženie s Ukrajinou. Počas šiestich rokov od revolúcie urobila Ukrajina niekoľko zásadných reforiem v oblastiach energetiky, pôdohospodárstva, bankovníctva a súdnictva. Ak bude Ukrajina pokračovať v reformách, EÚ ju bude aj naďalej podporovať. EÚ vynaloží ročne na posilnenie ekonomiky Ukrajiny a silnejšiu verejnú správu Ukrajiny 200 mil. EUR.³⁶

DCFTA, ktorá sa uplatňuje od 1. januára 2016 a Dohoda o pridružení, ktorá nadobudla platnosť 1. septembra 2017, sú hlavnými nástrojmi zbližovania Ukrajiny a EÚ. Ponúkajú krajine modernizáciu obchodných vzťahov, hospodársky rozvoj na otvorených trhoch, harmonizáciu zákonov, noriem a predpisov. Tento rámec pomôže zosúladiť ukrajinské hospodárstvo s normami EÚ. DCFTA predstavuje míľnik v obchodných vzťahoch EÚ a Ukrajiny, pretože ponúka pre oboch nové hospodárske príležitosti. Podnikom z krajín EÚ umožňuje ľahší prístup na ukrajinský trh a taktiež budovať nové vzťahy s miestnymi dodávateľmi a potenciálnymi zákazníkmi. Ukrajina získala prístup na najväčší trh s takmer 500 miliónmi spotrebiteľov. Na konci roka 2017 vstúpili do platnosti nové autonómne obchodné opatrenia EÚ, ktoré umožnili Ukrajine vyvážať poľnohospodárske výrobky do EÚ bez platenia ciel.³⁷

DCFTA je rozdielna od štandardnej dohody v tom, že obsahuje prenos právnej legislatívy EÚ do vnútroštátneho práva partnerskej krajiny.

Pozitíva DCFTA pre Ukrajinu spočívajú v/vo:

- zvýšení životných podmienok prostredníctvom skvalitnenia výrobkov, výrobných procesov, zvýšení kontrol a efektívnejšieho využívania dostupných prostriedkov,
- bezcolnom prístupe na trh EÚ,

³⁵ DABROWSKI, Marek - DOMÍNGUEZ-JIMENÉZ, Marta & ZACHMANN, Georg. *Ukraine: trade reorientation from Russia to the EU*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na: <https://www.bruegel.org/2020/07/ukraine-trade-reorientation-from-russia-to-the-eu/>

³⁶ EEAS. *Ukraine and the EU*. [online]. 2016. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1937/ukraine-and-eu_en

³⁷ Tamtiež

- lepšom prístupe na trhy tretích krajín prostredníctvom medzinárodne uznávaných výrobných štandardov EÚ.

Negatíva DCFTA pre Ukrajinu spočívajú v/vo:

- potrebe zvýšenia nákladov na prispôsobenie sa medzinárodným štandardom,
- nákladoch na vznik nových kontrolných úradov a v zmenách v legislatíve a administratíve,
- dostupných financiách na aktívnu politiku trhu práce, ktorá bude potrebná po zvýšení konkurencie na domácom trhu po otvorení trhu s EÚ.³⁸

Ukrajina ako rozvíjajúca sa ekonomika má záujem o rozvoj vzájomných hospodárskych vzťahov s partnerskými krajinami. EÚ je združenie štátov, ktoré majú najrozvinutejšie formy regionálnej integrácie, čo motivuje Ukrajinu stať sa súčasťou tohto spoločenstva. Dohodou o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou bol umožnený Ukrajine nasledovať európsky model sociálneho a ekonomického rozvoja. Zameraný bol najmä na zníženie obchodných prekážok, uskutočnenie reforiem a podporu smerovania Ukrajiny do medzinárodných produkčných sietí.³⁹

Najväčším obchodným partnerom Ukrajiny bola v roku 2019 EÚ s podielom viac ako 40 % na celkovom ukrajinskom obchode. Z pohľadu EÚ, predstavuje obchod s Ukrajinou len 1,1 % z celkového obchodu EÚ.⁴⁰

Samotné rokovanie o dohodách AA a DCFTA dokazuje, že Ukrajina a EÚ vážne plánujú nielen súdržnosť partnerstva na kvalitatívne inú úroveň, ale aj výrazne posilniť hospodársky systém na Ukrajine. Nová vláda chce uskutočniť reformy, ktoré im prinesú sociálne a hospodárske normy bližšie k európskym štandardom. Za základ týchto reforiem sa kladie vzájomná liberalizácia pohybu tovaru a služieb, kapitálu, ďalej harmonizácia a princípy, na ktorých sú založené pravidlá výrobných procesov a obchodná politika.⁴¹

Podľa Maastrichtskej dohody každý štát, ktorý sa územne nachádza v Európe, tak uznáva nezávislý, zvrchovaný, demokratický, sociálny a ekonomický systém, pri ktorom

³⁸ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

³⁹ BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 12 – 23. ISSN 2543 – 9820.

⁴⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Trade of Ukraine*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/>

⁴¹ BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 12 – 23. ISSN 2543 – 9820.

môžu krajiny požiadať vďaka kodanským kritériám o členstvo v EÚ. Okrem toho musí mať konkrétny štát rozvinutú infraštruktúru a schopnosť konkurovať na vnútornom trhu EÚ. Podľa týchto kritérií sa zvaží, či je Ukrajina vhodným kandidátom na členstvo v EÚ.⁴²

Podľa kodanských kritérií musí Ukrajina prijať opatrenia týkajúce sa demokracie v krajine a dodržiavania ľudských práv a slobôd, ktoré platia aj pre EÚ. Ďalej musia implementovať politiku proti korupcii, zabezpečiť nezávislosť miestnych orgánov, dokončiť reformu súdneho systému a zlepšiť administratívne a územné členenie Ukrajiny. Z ekonomického hľadiska musí makroekonomická situácia dodržiavať stanovené parametre, ktoré určuje EÚ. Týka sa to najmä úrovne rozpočtového deficitu, stability meny a úrovne inflácie v krajine. Ukrajina má v porovnaní s členskými štátmi EÚ podstatne nižšiu úroveň ekonomického rozvoja. Zatiaľ čo priemerná výška HDP EÚ je 30 136,06 EUR, na Ukrajine je priemerný HDP 2909,77 EUR. Najnižší HDP v rámci EÚ je v Bulharsku vo výške 7645,75 EUR, čo je približne dvakrát viac ako má Ukrajina.⁴³

Ak chce byť Ukrajina členom EÚ, musí čeliť viacerým výzvam. Medzi hlavné výzvy patrí urýchlenie ústavnej reformy, inovačné zmeny vo všetkých sektoroch ukrajinského hospodárstva a reštrukturalizácia výroby. Možnosť vstupu Ukrajiny do EÚ závisí od úrovne demokratizácie politického systému v krajine a taktiež od vývoja ekonomiky, ktorá sa musí rýchlo adaptovať na medzinárodných trhoch. Ukrajina musí vytvoriť podmienky na posilnenie konkurencieschopnosti v krajine. Zároveň musí prijať a vytvoriť opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia a vylepšiť tak právne predpisy a daňové systémy. Len čo splní Ukrajina tieto kritéria, bude o krok bližšie k vstupu do EÚ.⁴⁴

Za výhody vstupu Ukrajiny do EÚ možno považovať:⁴⁵

- záruku územnej celistvosti a závislosť Ukrajiny od EÚ,
- zvýšenie významu Ukrajiny v medzinárodnom aspekte,
- stabilizovanie makroekonomickej situácie,
- prílev PZI do ukrajinskej ekonomiky,
- získanie dotácií z fondov EÚ do odvetví ukrajinského hospodárstva,
- antidumpingovú politiku,
- účinnú ochranu ľudských práv,

⁴² BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 12 – 23. ISSN 2543 – 9820.

⁴³ Tamtiež

⁴⁴ Tamtiež

⁴⁵ Tamtiež

- otvorenie hraníc v rámci EÚ a voľný pohyb osôb,
- zlepšenie životnej úrovne obyvateľstva krajiny.

Medzi nevýhody potenciálneho členstva Ukrajiny v EÚ možno zaradiť:⁴⁶

- čiastočnú stratu suverenity,
- zhoršené vzťahy s Ruskom a krajinami z bývalej ZSSR,
- stratu konkurencieschopnosti niektorých priemyselných odvetví,
- ťažší prechod na európsku úroveň cien,
- kvóty na niektoré tovary,
- komplikovanejší vízový režim s východnými susednými krajinami.

Spolupráca medzi EÚ a Ukrajinou si vyžaduje veľké zmeny v sociálnom a ekonomickom systéme. V tejto fáze vývoja nie je Ukrajina schopná plniť povinnosti členskej krajiny EÚ v plnom rozsahu, či už ekonomicky alebo inštitucionálne. Pri rozhodovaní Ukrajiny smerom k integrácii s EÚ musí vydať niekoľko opatrení spojených s prispôbením sociálneho, ekonomického a právneho systému k tomu európskemu. Taktiež musia definovať ciele, ktoré by korešpondovali so strategickými cieľmi EÚ.⁴⁷

Napriek tomu, že Ukrajina nie je členom EÚ, pomáha jej s humanitárnymi, sociálnymi a hospodárskymi dôsledkami konfliktu na východe krajiny. Členské štáty EÚ sú najväčším humanitárnym darcom v oblastiach postihnutých priamo vojenským konfliktom, kde poskytli od začiatku konfliktu viac ako 402 mil. EUR. Ďalej EÚ poskytuje podporu na zotavenie osôb a spolufinancuje osobitnú monitorovaciu misiu Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), ktorú členské štáty EÚ doteraz najviac podporujú a poskytujú jej približne dve tretiny rozpočtu.⁴⁸

⁴⁶ BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s. 12 – 23. ISSN 2543 – 9820.

⁴⁷ Tamtiež

⁴⁸ EEAS. *Ukraine and the EU*. [online]. 2016. [cit. 2020-12-11]. Dostupné na : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1937/ukraine-and-eu_en

2 Ciel' práce, metodika práce a metódy skúmania

Ukrajina sa dlhodobo snaží stať súčasťou EÚ. Tento cieľ sa Ukrajine do dnešnej doby nepodarilo naplniť, ale aj napriek tomu sú zahraničnoobchodné vzťahy s EÚ na vysokej úrovni. Týmito vzťahmi sa zaoberá predkladaná bakalárska práca, kde sme sa zamerali hlavne na časové obdobie 2009 – 2019, v ktorom sme zachytili viacero udalostí, ktoré ovplyvnili vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je analyzovať prínos dohody DCFTA na vzájomný obchod EÚ a Ukrajiny, ktorá má významný podiel na potenciálnom členstve Ukrajiny v EÚ. V bakalárskej práci skúmame vývoj zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny prostredníctvom analýzy vzájomných obchodných vzťahov a prínosu dohody DCFTA pre obe strany. Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si vytýčili nasledovné čiastkové ciele:

- charakterizovať postavenie Ukrajiny vo svetovom hospodárstve pomocou makroekonomických ukazovateľov ako aj politický vývoj krajiny,
- skúmať dôvody záujmu Ukrajiny o vstúpenie do EÚ, ako aj samotné prekážky s tým spojené,
- preskúmať zmeny v ukrajinskom obchode po preorientovaní ich záujmu z Ruska na EÚ,
- analyzovať zmenu vplyvu podpísania dohody DCFTA na celkovom exporte a importe vzájomného obchodu EÚ a Ukrajiny,
- kvantifikovať perspektívne komodity pre realizáciu vzájomného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou a oblasti vhodné pre investovanie priamych zahraničných investícií (PZI) na Ukrajinu,
- identifikovať zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky a Ukrajiny.

Vzhľadom na aktuálnosť témy bakalárskej práce sme využili najmä internetové a knižné zdroje ako aj odborné články z vedeckých časopisov v anglickom a ukrajinskom jazyku. Teoretická časť bakalárskej práce je sústredená na spracovanie vedeckých, odborných a knižných zdrojov. Bakalárska práca obsahuje zdroje od popredných diplomatov, politikov a ekonómov, akými sú Ing. P. Baláž, PhD., S. Pifer alebo P. Mandelson. Na skúmanie v praktickej časti sme využívali dáta, ktoré poskytujú medzinárodné organizácie ako International Trade Center, WTO alebo Eurostat.

Pri vypracovaní predkladanej bakalárskej práce sme využili rôzne zdroje z ekonomických internetových stránok ako Hospodárske noviny alebo Trend. Taktiež sme čerpali zdroje z oficiálnych stránok Európskej únie a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Na dosiahnutie hlavného cieľa a vyhodnotenie výsledkov skúmanej problematiky sme aplikovali rôzne metódy skúmania. Metódu selekcie sme využili pri výbere potrebných informácií z viacerých internetových alebo knižných zdrojov. Indukciou, čiže odvodzovaním jednotlivých faktov k všeobecným tvrdeniam, sme skúmali vzájomné obchodné vzťahy medzi ekonomikami EÚ a Ukrajiny, kde sme najmä využívali dáta, ktoré poskytuje International Trade Center.. V celej práci sme využili metódu analýzy, ktorou sme celok rozložili na jednotlivé časti. Využili sme ju hlavne v praktickej časti, pri skúmaní komoditnej štruktúry medzi jednotlivými celkami. Pri skúmaní ekonomiky Ukrajiny, ktorá je potenciálnym členom Európskej únie sme využili SWOT analýzu, ktorou sme poukázali na príležitosti, hrozby, silné stránky a slabé stránky, ktoré musí Ukrajina znížiť na minimum, aby sa stala členom Európskej únie. Touto metódou sme lepšie pochopili skúmanú problematiku a zosúladili všetky súvislosti. Syntézu, čiže opätovné spojenie jednotlivých častí do celku, sme použili v praktickej časti bakalárskej práce, v ktorej sme vyhodnotili skúmanú problematiku. Metódu komparácie sme použili najmä v praktickej časti, kde sme porovnávali získané údaje, ktoré prezentujeme v podobe grafov a tabuliek.

3 Výsledky práce a diskusia

Prijatie Ukrajiny ako nového člena WTO v roku 2008 významne prispelo k dosiahnutiu určitej časti cieľa zabezpečiť pevnú stabilitu a transparentnosť obchodných vzťahov Ukrajiny s jej partnermi. Napriek tomu je stále potrebná väčšia liberalizácia obchodu a taktiež zahraničnoobchodný a hospodársky rozvoj krajiny.

Zahraničnoobchodné vzťahy s EÚ sú pre Ukrajinu veľmi dôležité a existuje niekoľko možností na ich utuženie a rozšírenie. Pre Ukrajinu je táto otázka komplikovaná a to aj vďaka tomu, že sa mohla rozhodnúť medzi dvoma regionálnymi integráciami a to dohodou o DCFTA alebo Colnou úniou medzi Bieloruskom, Kazachstanom a Ruskom. Ukrajina sa nakoniec rozhodla uzavrieť dohodu o DCFTA s EÚ, ktorou sa budeme zaoberať v praktickej časti bakalárskej práce.

EÚ má jednu z najviac otvorených ekonomík a zároveň aj najväčší jednotný trh na svete. Voľný obchod medzi jej členskými štátmi je jedným zo základov spoločenstva, ktorý presadzuje otvorenosť svetovému obchodu. Od roku 1999 až do roku 2010 sa zahraničný obchod EÚ zdvojnásobil a v súčasnosti predstavuje viac ako 30 % jej HDP. EÚ má na starosti obchodnú politiku všetkých členských štátov a rokuje aj o ich príslušných dohodách. Zároveň zastupuje všetky členské štáty aj pri medzinárodných obchodných rokovaníach.

EÚ sa aktívne zapája do rokovaní o obchodných dohodách so zástupcami krajín alebo s regionálnymi zoskupeniami. Tieto dohody znamenajú pre príslušné krajiny výhodnejší prístup na trh EÚ. Podniky z členských krajín EÚ môžu svoje podnikanie rozvíjať a dovážať tovary, suroviny alebo služby, ktorými nedisponujú a potrebujú ich na výrobu. Každá táto dohoda môže zahŕňať zníženie ciel, pravidiel duševného vlastníctva alebo trvalo udržateľného rozvoja. EÚ podporuje a chráni priemysel a podnikanie tým, že pracuje na odstránení prekážok obchodu, aby európski dodávatelia získali spravodlivé podmienky a prístup na trhy tretích krajín. Uzavretím dohôd zároveň podporuje spoločnosti mimo EÚ poskytovaním informácií o tom, ako získať prístup na trh EÚ.⁴⁹

EÚ je najväčším svetovým vývozcom tovarov a služieb a sama je aj najväčším vývozným trhom pre približne 80 krajín. Obchod EÚ s tovarom so zvyškom sveta

⁴⁹ EUROPEAN UNION. *Towards open and fair world-wide trade*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/topics/trade_en

predstavoval v roku 2019 hodnotu 4 067 mld. EUR.⁵⁰ V nasledujúcej tabuľke 2 sú znázornení hlavní obchodní partneri EÚ v roku 2019.

Tabuľka 2 **Hlavní obchodní partneri EÚ v roku 2019 (v %)**

	Vývoz		Dovoz
Spojené štáty americké	18,0	Čína	18,7
Spojené kráľovstvo	14,9	Spojené štáty americké	12,0
Čína	9,3	Spojené kráľovstvo	10,0
Švajčiarsko	6,9	Rusko	7,5

Prameň: Vlastné spracovanie podľa EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska únia a jej obchodní partneri*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/160/europska-unia-a-jej-obchodni-partneri>

Oproti minulým rokom prišlo k nárastu dovozu aj vývozu. V prípade roku 2018 bol tento nárast vo vývoze o 72 mld. EUR a v dovoze o 27 mld. EUR. Najdôležitejšími kategóriami vývozu a dovozu EÚ boli stroje a dopravné zariadenia, v prípade vývozu za nimi nasledovali chemické výrobky a v prípade dovozu nerastné palivá. Spojené štáty americké boli v roku 2019 najvýznamnejšou cieľovou krajinou pre tovary a služby vyvážené z EÚ s podielom 18,0 %, za ktorými nasledovali Spojené kráľovstvo (14,9 %) a Čína (9,3 %). Hlavným dodávateľom tovarov a služieb do EÚ bola Čína s podielom 18,7 %, za ktorou nasledovali Spojené štáty americké (12,0 %) a Spojené kráľovstvo (10,0 %). Ukrajina skončila medzi obchodnými partnermi EÚ v roku 2019 na 20. mieste v dovoze s podielom 1,0 % a na 19. mieste vo vývoze s podielom 1,1 %.

3.1 Vývoj zahraničného obchodu Ukrajiny

Od rozpadu Sovietskeho zväzu bolo najväčším obchodným partnerom Ukrajiny Rusko. Pred inváziou na Krym Rusko dúfalo, že podpíše dohodu s Ukrajinou a vytvorí s ňou jednotný trh EAEU. Vzťahy Ukrajiny s Ruskom sú však v súčasnosti veľmi rozvrátené. Ukrajina vníma Rusko ako agresora, ktorý protiprávnym spôsobom zabral časť jej územia. K tomu Rusko nepriamo podporuje separatistov, ktorí sa snažia destabilizovať krajinu a v blízkej budúcnosti sa nedá očakávať, že by sa tento stav zmenil.⁵¹

⁵⁰ EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska únia a jej obchodní partneri*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/160/europska-unia-a-jej-obchodni-partneri>

⁵¹ KOCHAJDOVÁ, Monika. Geopolitické postavenie Ruska po udalostiach na Ukrajine v roku 2014. In *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2020, roč. 49, č. 1, s. 83-101. ISSN 0323-262X.

V posledných rokoch však Ukrajina preorientovala svoje záujmy a hlavnými obchodnými partnermi sa stali krajiny EÚ. V nasledujúcej tabuľke 3 sú znázornení najväčší obchodní partneri Ukrajiny za rok 2019.

Tabuľka 3 **Hlavní obchodní partneri Ukrajiny v roku 2019 (v %)**

	Vývoz		Dovoz
EÚ	40,4	EÚ	39,8
Čína	7,2	Čína	15,2
Rusko	6,5	Rusko	11,5
Turecko	5,2	Spojené štáty americké	5,4

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. Ukraine trade statistics. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

EÚ sa stala prioritným obchodným partnerom Ukrajiny až po konfliktoch v roku 2012. V roku 2019 bola EÚ najväčším vývozcom tovarov a služieb na Ukrajinu s podielom 39,8 % a aj dovozcom s podielom 40,4 %, za ktorou nasledovala Čína v rámci importu (15,2 %) ako aj v exporte (7,2 %). Tretím významným obchodným partnerom Ukrajiny bolo Rusko, ktoré v obchodných vzťahoch s Ukrajinou neustále klesá. Podiel Ruska v importe predstavoval 11,5 % a v exporte 6,5 %.

Aj keď hlavnými obchodnými partnermi Ukrajiny sú najmä štáty SNŠ a EÚ, tak podiel štátov na zahraničnom obchode Ukrajiny klesá. Je to odôvodnené pasívnou bilanciou v zahraničnom obchode s krajinami SNŠ, kvôli veľkému objemu importu ropy a plynu, a od roku 2005 aj s európskymi štátmi kvôli dovozu strojov a motorových vozidiel. Aktívnu bilanciu má Ukrajina so štátmi z Afriky a Ázie, kde vyváža kovy a tovary poľnohospodárskej produkcie.⁵² V roku 2019 v rámci EÚ najviac z Ukrajiny importovali Poľsko (2,7 mil. EUR), Taliansko (2,5 mil. EUR) a Nemecko (2,2 mil. EUR). Najväčšími exportérmi z EÚ v roku 2019 boli Poľsko (5,0 mil. EUR), Nemecko (5,0 mil. EUR) a Maďarsko (2,6 mil. EUR).⁵³

Ukrajina je piatym najväčším vývozcom obilnín na svete a jedným z hlavných vývozcov ocele a železa.⁵⁴ Najvýznamnejšími položkami ukrajinského exportu v roku 2019

⁵² MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2021-02-27]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

⁵³ EUROSTAT. *Ukraine-EU-international trade in goods statistics*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Ukraine-EU_-_international_trade_in_goods_statistics

⁵⁴ SOCIÉTÉ GENERALE. *Country risk of Ukraine: International trade*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://import-export.societegenerale.fr/en/country/ukraine/trade-country-risk>

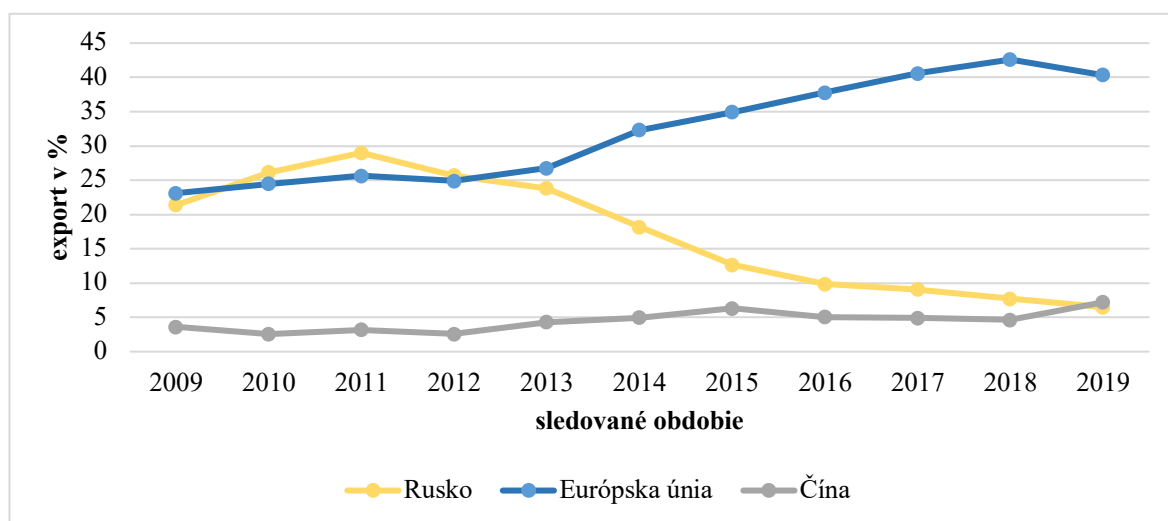
boli poľnohospodárske a potravinárske výrobky (44,3 %), nerastné suroviny (9,7 %), strojárenské výrobky (8,9 %), chemické výrobky (3,9 %), drevo a papier (3,7 %) a výrobky ľahkého priemyslu (2,4 %).

Celkovo bol zahraničný obchod Ukrajiny ťažko zasiahnutý konfliktom s Ruskom, ktoré je hlavným dodávateľom ropy a zemného plynu a predstavuje takmer štvrtinu celkového importu krajiny. Ukrajina sa v poslednej dobe intenzívne usiluje o rozvoj obchodných vzťahov s EÚ s cieľom osamostatnenia od Ruska.⁵⁵

3.1.1 Preorientovanie obchodných vzťahov Ukrajiny z Ruska na EÚ

Od začiatku konfliktov Ukrajiny s Ruskou federáciou, prišlo k zvýšeniu podielu EÚ na ukrajinskom exporte a stala sa jej hlavným obchodným partnerom. V roku 2009, smerovalo 21,4 % exportu z Ukrajiny do Ruska a 23,1 % do EÚ. Od roku 2011 má export Ukrajiny do Ruska klesajúcu tendenciu, naopak export do EÚ stúpajúcu. V roku 2019 export do Ruska klesol na 6,5 %, zatiaľ čo podiel EÚ stúpol na 40,4 %. Spoločný podiel týchto dvoch destinácií zostal stále konštantný, čo predstavuje niečo viac ako polovicu z celého exportu Ukrajiny. Podrobnejší vývoj exportu Ukrajiny do EÚ, Ruska a Číny môžeme vidieť v nasledujúcom grafe 4, ktorý znázorňuje obdobie 2009 – 2019.

Graf 2 Export Ukrajiny do EÚ, Ruska a Číny za obdobie 2009 – 2019 (v %)

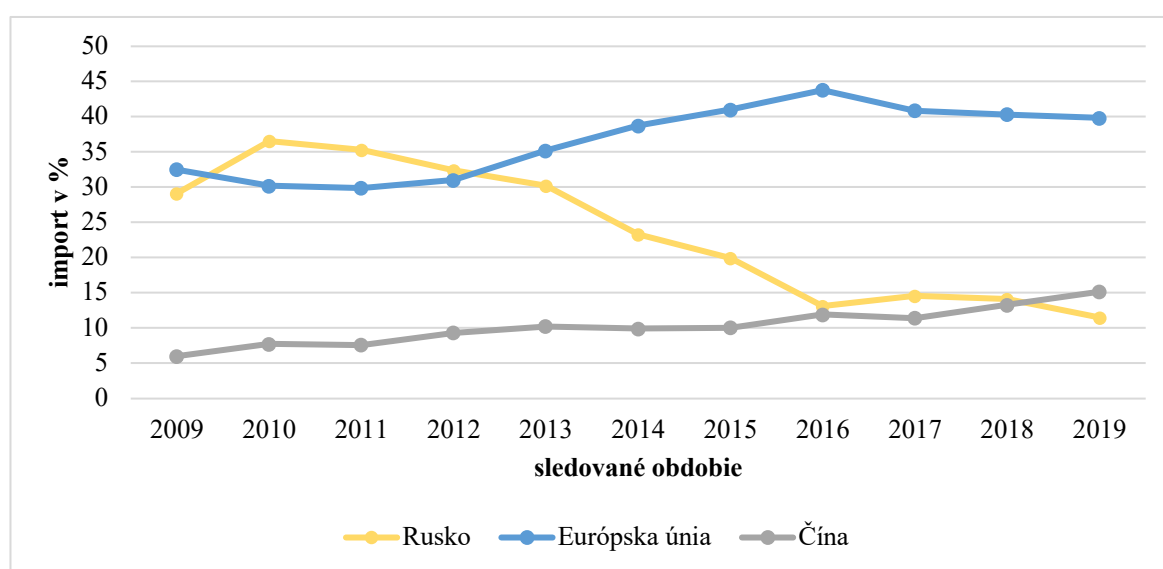

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. Ukraine trade statistics. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

⁵⁵ SOCIÉTÉ GENERALE. *Country risk of Ukraine: International trade*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://import-export.societegenerale.fr/en/country/ukraine/trade-country-risk>

Podobný vývoj ako pri exporte bol zaznamenaný aj pri importe. V roku 2009 bol podiel Ruska na ukrajinskom importe približne rovnaký ako podiel EÚ. Rusko dosahovalo 29,2 % a EÚ 32,6 %. Od tohto roku začal import z Ruska rásť a počas troch nasledujúcich rokov (2009 – 2012) bol vyšší ako podiel importu z EÚ. Po roku 2012 však podiel importu z Ruska začal klesať a v roku 2016 sa znížil až pod úroveň 15 %. Podiel importu z EÚ sa naopak zvýšil na 41 %. Veľká časť klesajúceho importu z Ruska mala podiel na zmene dodávateľa zemného plynu na Ukrajinu. Dodávky z Ruska boli nahradené reverznými dodávkami zo Slovenskej republiky.⁵⁶ Podiel importu z Ruska aj naďalej klesal a v roku 2019 dosiahol hodnotu 11,5 %. Na importe Ukrajiny sa taktiež podieľa aj Čína, ktorá dosiahla v roku 2019 vyšší podiel na importe ako Rusko. V nasledujúcom grafe 5 môžeme vidieť vývoj importu Ukrajiny z EÚ, Ruska a Číny.

Graf 3 Import Ukrajiny z EÚ, Ruska a Číny za obdobie 2009 – 2019 (v %)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. Ukraine trade statistics. In Trademap. [online]. 2020. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

V roku 2012 pochádzalo až 65 % ukrajinského importu z EÚ a Ruska. V roku 2018 klesol tento podiel na 55 %, pretože naopak vzrástol podiel z ďalších piatich krajín a to Bieloruska, Turecka, Číny, Spojených štátov amerických a Švajčiarska. Napriek tomu, že sú zatiaľ menej významnými obchodnými partnermi Ukrajiny, za sedem rokov sa ich podiel

⁵⁶ DABROWSKI, Marek - DOMÍNGUEZ-JIMENÉZ, Marta & ZACHMANN, Georg. *Ukraine: trade reorientation from Russia to the EU*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.bruegel.org/2020/07/ukraine-trade-reorientation-from-russia-to-the-eu/>

na ukrajinskom importe strojnásobil. Medzitým sa Čína stala rovnako dôležitým obchodným partnerom Ukrajiny ako Rusko.⁵⁷

3.2 Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ a Ukrajiny

Po rozpade Sovietskeho zväzu sa EÚ snažila o vytvorenie vzťahov s post-sovietskymi krajinami. V roku 1994 bola uzatvorená Dohoda o partnerstve medzi EÚ a štátmi SNŠ, ktorá predstavovala právny základ bilaterálnych vzťahov EÚ a Ukrajiny. Táto dohoda vstúpila do platnosti v roku 1998 a jej základom bolo posilniť a v nasledujúcich rokoch upravovať obchodné vzťahy medzi EÚ a Ukrajinou. Touto dohodou dala EÚ Ukrajine prísľub, že ak bude napredovať v budovaní stabilného hospodárstva, vytvorí s ňou zónu voľného obchodu.

V roku 2003 Európska komisia prišla s myšlienkou vytvoriť nový nástroj na priblíženie susedných krajín k členstvu v EÚ (New Neighbourhood Instrument). V roku 2004 vznikla Európska susedská politika (ESP), ktorá mala posilniť politické a hospodárske vzťahy s susedskými krajinami EÚ. Prostredníctvom tejto politiky sa uzavreli s viacerými krajinami dohody o partnerstve, ako aj s tými, ktoré neboli v tom roku súčasťou WTO. Hlavným cieľom ESP bolo podporovať susedské krajiny na juhu a východe EÚ prostredníctvom exportu. Na základe toho bol v roku 2005 prijatý Akčný plán, konkrétne pre Ukrajinu, ktorý obsahoval bilaterálnu spoluprácu, avšak neobsahoval žiadne perspektívy členstva Ukrajiny v EÚ. Hlavnou úlohou Akčného plánu bolo ponúknuť možnosť Ukrajine začleniť sa do vnútorného trhu EÚ ako aj zamedziť získanie členstvo v tom istom zoskupení.⁵⁸

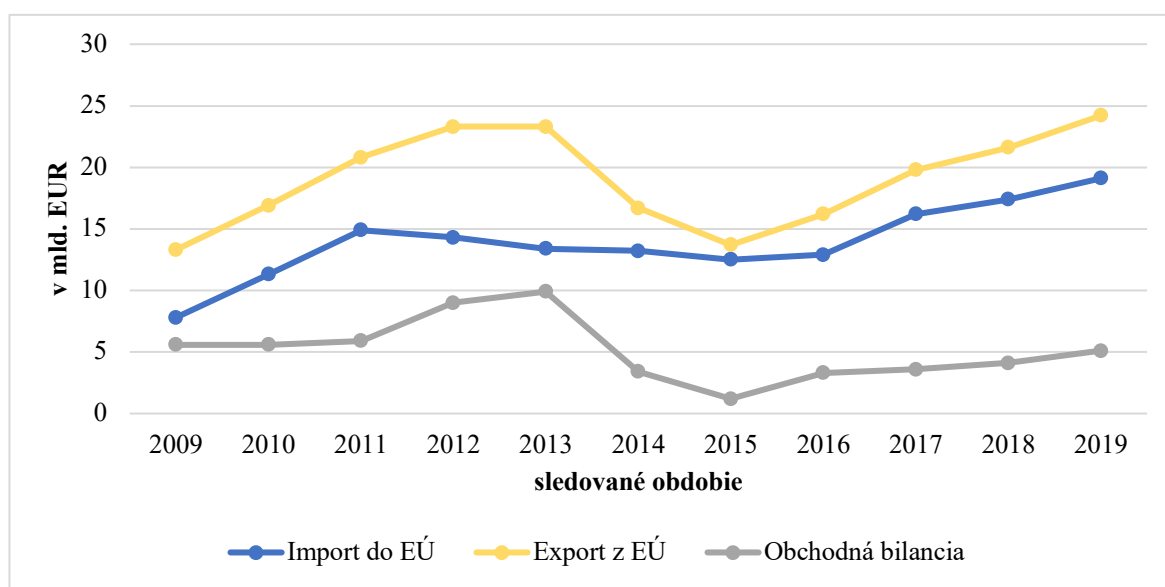
V roku 2008 začala EÚ rokovať o asociačnej dohode, ktorá mala nahradiť Dohodu o partnerstve. Hlavným cieľom rokovaní bolo vytvoriť rozsiahlu a komplexnú zónu voľného obchodu, prostredníctvom ktorej sa mal liberalizovať obchod s tovarom a službami, investície, netarifné prekážky či nástroje na ochranu obchodu. Koncom roka 2011 sa úspešne ukončili rokovania o voľnom obchode, keď v roku 2012 Rada EÚ potvrdila záväzok podpísať dohodu DCFTA. Touto dohodou sa uplatňovali obchodné vzťahy širšej spolupráce medzi EÚ a Ukrajinou. Politická a hospodárska časť tejto dohody bola podpísaná začiatkom roka 2014, avšak hospodárska časť DCFTA sa začala uplatňovať až začiatkom roka 2016.

⁵⁷ DABROWSKI, Marek - DOMÍNGUEZ-JIMENÉZ, Marta & ZACHMANN, Georg. *Ukraine: trade reorientation from Russia to the EU*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.bruegel.org/2020/07/ukraine-trade-reorientation-from-russia-to-the-eu/>

⁵⁸ EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska susedská politika*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/170/europska-susedska-politika>

Dohodou DCFTA sa začal zvyšovať aj vzájomný obchod EÚ a Ukrajiny, ktoré sú znázornené v grafe 4 za obdobie 2009 – 2019. Je to podmienené hlavne postupným odstraňovaním dovozných ciel a kvót, ako aj rozsiahlou harmonizáciou ukrajinských zákonov a predpisov spojených s obchodom so zákonmi a normami EÚ.⁵⁹

Graf 4 Vzájomný obchod EÚ s Ukrajinou za obdobie 2009 – 2019 (v mld. EUR)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa EUROSTAT. *Ukraine-EU-international trade in goods statistics*. [online]. 2020. [cit. 2020-02-26]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Ukraine-EU_-_international_trade_in_goods_statistics

V grafe 4 možno sledovať prevyšujúci export EÚ nad importom, čo znamená, že EÚ mala počas celého sledovaného obdobia aktívnu obchodnú bilanciu s Ukrajinou. V roku 2013 bol medzi importom a exportom najväčší rozdiel a to v hodnote 9,9 mld. EUR, ktorý bol zapríčinený pretrvávajúcim konfliktom na východe Ukrajiny. Od tohto istého roku export z EÚ na Ukrajinu klesal a podpísaním dohody DCFTA v roku 2014 opäť nabral rastúcu tendenciu a v roku 2019 bol na hodnote 24,2 mld. EUR.

Ukrajina je veľmi otvorená ekonomika, ktorej podiel zahraničného obchodu krajiny predstavuje až 90 %. Jej najväčším obchodným partnerom krajiny je EÚ, ktorá tvorila viac ako 40 % z celkového obchodu Ukrajiny v roku 2019. Z pohľadu EÚ, predstavuje obchod s Ukrajinou len 1,1 % z celkového obchodu EÚ.

⁵⁹ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR. *Prehĺbená a komplexná dohoda o zóne voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou (DCFTA)*. [online]. 2018. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/dohody-eu-s-tretimi-krajinami/rozsiahla-a-komplexna-zona-volneho-obchodu-dcfta-medzi-eu-a-ukrajinou-1>

Obchodné toky medzi EÚ a Ukrajinou vyjadrujú ich štruktúry globálneho obchodu so zameraním najmä na odvetvia s vysokou pridanou hodnotou zamerané odvetvia, ako napríklad stroje a mechanické zariadenia, motorové vozidlá, farmaceutické výrobky. Uzavretím dohody DCFTA prišlo k pozitívnemu vývoju v zahraničnoobchodných vzťahoch EÚ a Ukrajiny, čo sa ukázalo na zintenzívnení zahraničného obchodu medzi týmito dvoma subjektami v posledných rokoch.

Analýza exportu EÚ na Ukrajinu za rok 2019

Na základe údajov databázy International Trade Center (ITC) môžeme v tabuľke 4 vidieť, že podľa HS2 nomenklatúry v exportnej komoditnej štruktúre komodít z EÚ na Ukrajinu za rok 2019 dominujú *HS84 - Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly* (15,6 %), *HS85 – Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti* (11,0 %), *HS87 – Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo* (10,5 %). V nasledujúcej tabuľke 4 je znázornená komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít z EÚ na Ukrajinu za rok 2019.

Tabuľka 4 Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít z EÚ na Ukrajinu roku 2019 (v %)

Kód HS2	Exportné komodity z EÚ na Ukrajinu	v %
84	<i>Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly</i>	15,6
85	<i>Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti</i>	11,0
87	<i>Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo</i>	10,5
27	<i>Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie</i>	7,7
30	<i>Farmaceutické produkty</i>	6,0
39	<i>Plasty a výrobky z nich</i>	4,8
38	<i>Rôzne chemické výrobky</i>	3,1
90	<i>Optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné, lekárske alebo chirurgické produkty</i>	2,5

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. *EU – Ukraine trade statistics*. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Analýza importu EÚ z Ukrajiny za rok 2019

Na základe údajov databázy ITC môžeme v tabuľke 5 vidieť, že podľa HS2 nomenklatúry v importnej komoditnej štruktúre komodít EÚ z Ukrajiny za rok 2019 dominujú *HS72 – Železo a oceľ* (14,8 %), *HS10 – Obilniny* (13,6 %) a *HS85 – Elektrické*

stroje, prístroje a ich časti a súčasti (10,1 %). V nasledujúcej tabuľke 5 je znázornená komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít EÚ z Ukrajiny za rok 2019.

Tabuľka 5 **Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít EÚ z Ukrajiny roku 2019 (v %)**

Kód HS2	Importné komodity EÚ z Ukrajiny	v %
72	Železo a oceľ	14,8
10	Obilniny	13,6
85	Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti	10,1
26	Rudy, trosky a popol	10,0
12	Olejnaté semená a olejnaté plody; rôzne zrná, semená a ovocie	7,8
15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia	6,6
44	Drevo a drevené výrobky	4,6
27	Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie	3,7

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. *EU – Ukraine trade statistics*. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

3.2.1 Zahraničnoobchodné vzťahy Slovenskej republiky a Ukrajiny

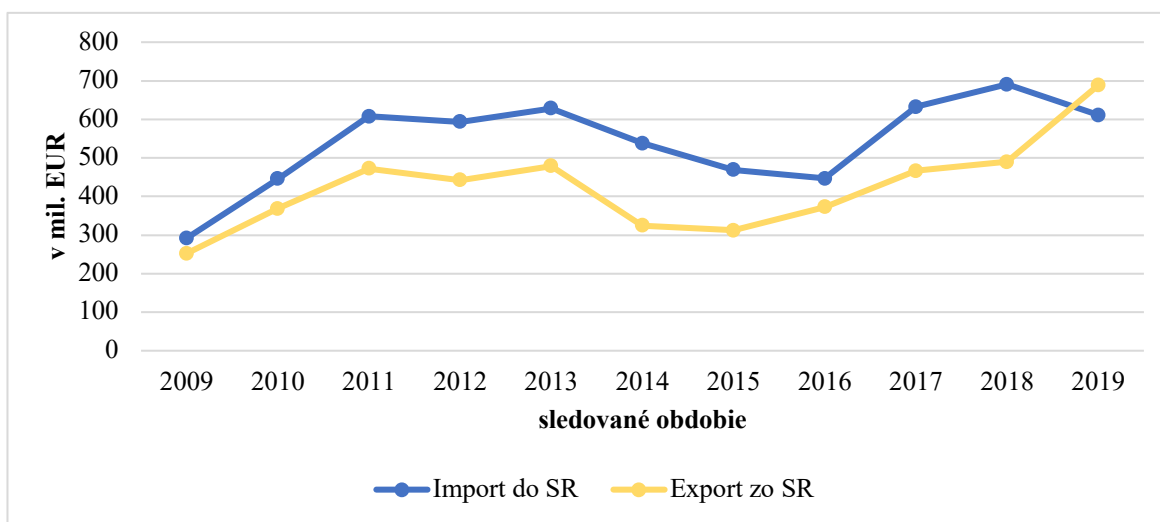
Ukrajina je pre Slovenskú republiku strategickým a dôležitým partnerom v exportovaní surovín a predstavuje jedného z prvoradých dodávateľov pre spracovateľský priemysel. Viac ako 80 % surovín je vyvázaných práve z Ukrajiny a krajín SNŠ. Ide najmä o významné suroviny ako železná ruda, nerastné palivá ako čierne uhlie alebo minerálne oleje.⁶⁰ Potenciál vzájomnej spolupráce medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou nie je plne využitý a stále existujú nové možnosti. Ukrajinská ekonomika v posledných rokoch prosperuje perspektívnymi oblasťami na rozvoj hospodárskej spolupráce so Slovenskou republikou, kam patrí najmä zvýšenie efektívnosti energetiky, využitie alternatívnych zdrojov energií, budovanie infraštruktúry (cestnej, železničnej, leteckej, lodnej, telekomunikačnej, vodohospodárskej), modernizácia výroby, poľnohospodárstvo, technológie na ochranu životného prostredia, drevospracujúci a potravinársky priemysel.⁶¹

⁶⁰ KAŠŤÁKOVÁ, Elena – BEBIAKOVÁ, Dáša. Prehľadovanie vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce Slovenska s Ukrajinou v období globálnych geopolitických zmien. In *Studia commercialia Bratislavensia: vedecký časopis*. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015, roč. 8, č. 30, s. 199-209. ISSN 1337-7493.

⁶¹ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2021-03-03]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky a Ukrajiny mal v období od roku 2009 do roku 2019 rastúcu tendenciu. V nasledujúcom grafe 6 môžeme vidieť podrobnejší vývoj zahraničného obchodu.

Graf 5 Vzájomný obchod Slovenskej republiky s Ukrajinou za obdobie 2009 – 2019 (v mil. EUR)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2021-03-03]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Od roku 2009 bol z pohľadu Slovenskej republiky prevažujúci import nad exportom. V roku 2014 sme zaevidovali najväčší rozdiel medzi importom a exportom. Dôsledkom bol pretrvávajúci konflikt na Ukrajine, ktorý trvá dodnes. Podpísaním dohody DCFTA a jej uplatnením mal vývoj zahraničného obchodu medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou rastúcu tendenciu. V roku 2019 sme zaznamenali pozitívny trend, kedy slovenský export vzrástol o 40,4 % a dosiahol hodnotu 688,4 mil. EUR. V tom istom roku bol zaznamenaný aj nižší objem importu z Ukrajiny, ktorý dosiahol hodnotu 611,1 mil. EUR, čo predstavuje pokles o 11,6 % v porovnaní s predošlým rokom.

Analýza exportu Slovenskej republiky na Ukrajinu za rok 2019

Na základe údajov databázy ITC môžeme v tabuľke 6 vidieť, že podľa HS2 nomenklatúry v exportnej komoditnej štruktúre komodít zo Slovenskej republiky na Ukrajinu za rok 2019 dominujú HS87 - *Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo* (29,4 %), HS27 – *Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie* (11,8 %) a HS84 – *Stroje, mechanické zariadenia,*

jadrové reaktory, kotly (9,7 %). V nasledujúcej tabuľke 6 je znázornená komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít zo Slovenskej republiky na Ukrajinu za rok 2019.

Tabuľka 6 Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších exportných komodít zo Slovenskej republiky na Ukrajinu roku 2019 (v %)

Kód HS2	Exportné komodity zo Slovenskej republiky na Ukrajinu	v %
87	<i>Vozidlá iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo</i>	29,4
27	<i>Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie</i>	11,8
84	<i>Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly</i>	9,7
72	<i>Železo a oceľ</i>	9,7
25	<i>Sol'; síra; zeminy a kameň; omietkové materiály, vápno a cement</i>	4,9
39	<i>Plasty a výrobky z nich</i>	4,6
40	<i>Guma a výrobky z nej</i>	4,2
85	<i>Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti</i>	4,1

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. EU – Ukraine trade statistics. In Trademap. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Slovenská republika eviduje na Ukrajine viacero malých ale aj veľkých exportérov. Najznámejšími sú firmy ako KIA MOTORS Slovakia, s. r. o., Whirlpool Slovakia, s. r. o. alebo BIC Slovakia, s. r. o. V nasledujúcej tabuľke 7 je znázornených 10 najväčších exportérov na Ukrajine.

Tabuľka 7 Najväčší slovenskí exportéri na Ukrajine

Názov firmy	exportovaný tovar/služby
GEFCO Slovakia, s. r. o.	logistické služby
KIA MOTORS Slovakia, s. r. o.	automobily
BIC Slovakia, s. r. o.	kancelárske potreby
Essity Slovakia, s. r. o.	hygienické a toaletné potreby
Dachser Slovakia, a. s.	logistické služby
DSV Slovakia, s. r. o.	logistické služby
Whirlpool Slovakia, s. r. o.	elektrotechnika
Teletrans Slovakia, s. r. o.	kamery a kamerové systémy
Deka spedition, s. r. o.	logistické služby
CANPACK Slovakia, s. r. o.	plechovky a konzervy

Prameň: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina [online]. 2020. [cit. 2021-03-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

V tabuľke 7 môžeme vidieť, že väčšina slovenských exportérov na Ukrajine sa venuje logistickým službám. Najviac exportovaným tovarom je elektrotechnika, ktorú vyvážajú firmy ako Whirlpool Slovakia, s. r. o. alebo Teletrans Slovakia, s. r. o., tá exportuje na Ukrajinu kamery a kamerové systémy.

Analýza importu Slovenskej republiky z Ukrajiny za rok 2019

Na základe údajov databázy ITC môžeme v tabuľke 8 vidieť, že podľa HS2 nomenklatúry v importnej komoditnej štruktúre komodít Slovenskej republiky z Ukrajiny za rok 2019 dominujú *HS26 – Rudy, trosky a popol* (37,9 %), *HS85 – Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti* (15,8 %) a *HS02 – Mäso a mäsové výrobky* (8,5 %). V nasledujúcej tabuľke 8 je znázornená komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít Slovenskej republiky z Ukrajiny za rok 2019.

Tabuľka 8 Komoditná štruktúra TOP 8 najvýznamnejších importných komodít Slovenskej republiky z Ukrajiny roku 2019 (v %)

Kód HS2	Exportné komodity zo Slovenskej republiky na Ukrajinu	v %
26	<i>Rudy, trosky a popol</i>	37,9
85	<i>Elektrické stroje, prístroje a ich časti a súčasti</i>	15,8
02	<i>Mäso a mäsové výrobky</i>	8,5
29	<i>Organické chemikálie</i>	8,0
44	<i>Drevo a drevené výrobky</i>	5,1
72	<i>Železo a oceľ</i>	5,1
84	<i>Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly</i>	3,7
39	<i>Plasty a výrobky z nich</i>	2,0

Prameň: Vlastné spracovanie podľa ITC. *EU – Ukraine trade statistics*. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Vďaka geografickej blízkosti oboch krajín predstavuje Ukrajina pre Slovenskú republiku malé riziko z pohľadu zastavenia dodávok ropy a zemného plynu z Ruska alebo migrácie obyvateľstva. Slovenská republika je závislá na importe zemného plynu a ropy, kde v roku 2019 až 88,2 % z celkového importu zemného plynu pochádzalo z Ruska, ktorý sa dovážal na Slovenskú republiku cez Ukrajinu ropovodom Družba.⁶²

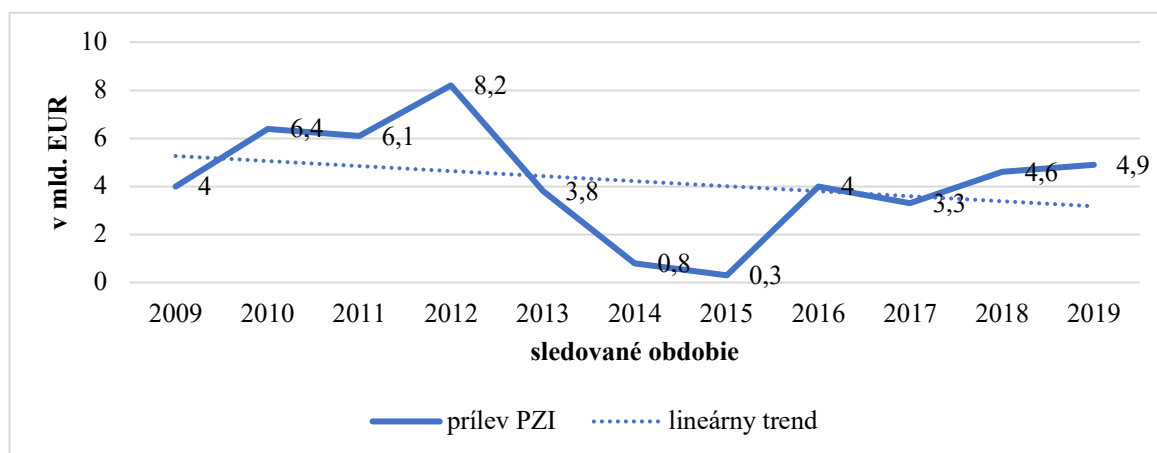
⁶² MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ruská federácia* [online]. 2020. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Rusko+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

Pre slovenské firmy je prienik na ukrajinský trh strategicky dôležitý vzhľadom na jeho veľkosť a rozsiahlosť, relatívnu nenasýtenosť a geografickú a jazykovú blízkosť. Na ukrajinskom trhu sa taktiež ráta s jeho budúcou konsolidáciou a perspektívou v integračných procesoch s EÚ. Trh na Ukrajine predstavuje pre slovenské firmy značný potenciál, jeho využitie závisí od realizácie hospodárskych reforiem s ukrajinskou vládou a od tempa štandardizácie podnikateľského a investičného prostredia Ukrajiny.⁶³

3.3 Oblasti pre investovanie na Ukrajine a priame zahraničné investície

EÚ je pre väčšinu štátov prioritným zdrojom a aj hlavným cieľom PZI. PZI z EÚ zohrávajú zásadnú úlohu pri vytváraní udržateľného hospodárskeho rastu, podnikateľských príležitostí, zamestnanosti, technologického rozvoja a inovácií. Ukrajina je pre EÚ potenciálnym trhom a pre európskych investorov atraktívnou destináciou z rôznych dôvodov. Medzi hlavné dôvody patrí výhodná strategická poloha, keďže je tranzitným uzlom pre investorov z tretích krajín do Európy. Ďalšími dôvodmi sú kvalitné poľnohospodárstvo a dostatok energií a nerastných surovín, vďaka ktorým sa odhadom radí na 52. miesto na svete v počte prijatých PZI.⁶⁴ V nasledujúcom grafe 7 je znázornený vývoj prílevu PZI na Ukrajinu zo sveta za obdobie 2009 – 2019.

Graf 6 Prílev PZI na Ukrajinu zo sveta za obdobie 2009 – 2019 (v mld. EUR)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa THE WORLD BANK. *Foreign direct investment*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=UA>

⁶³ KAŠŤÁKOVÁ, Elena – BEBIAKOVÁ, Dáša. Prehľadovanie vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce Slovenska s Ukrajinou v období globálnych geopolitických zmien. In *Studia commercialia Bratislavensia: vedecký časopis*. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015, roč. 8, č. 30, s. 199-209. ISSN 1337-7493.

⁶⁴ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The CIA World Factbook 2019 – 2020*. Langley: Skyhorse Pub. 2019. 1176 s. ISBN 978-1-5107-5046-3

V roku 2011 sa oproti minulým rokom prílev PZI zvýšil na 6,1 mld. EUR. Táto úroveň sa držala až do roku 2013, kedy nastali na Ukrajine protesty Euromajdanu a ruská anexia polostrova Krym. Týmito udalosťami prišlo k výraznému poklesu prílevu PZI na Ukrajinu. V roku 2015 sa znížil prílev PZI až na 0,3 mld. EUR. Od roku 2016, kedy P. Porošenko podpísal zmluvu o DCFTA, sa opätovne zvýšil prílev PZI na Ukrajinu a v roku 2019 dosiahol úroveň 4,9 mld. EUR.

Najperspektívnejšie sektory investovania na Ukrajine sú poľnohospodárstvo a živočíšna výroba. Podľa expertov z Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBRD) sa môže Ukrajina stať krajinou s rozvinutým poľnohospodárstvom na úrovni vyspelých štátov. Medzi tieto krajiny možno zaradiť Brazíliu, Argentínu, Spojené štáty americké alebo Kanadu. Za posledné roky sa poľnohospodárstvo na Ukrajine stalo vedúcim sektorom celej ukrajinskej ekonomiky. Podľa EBRD môže pomocou súkromných investícií Ukrajina zdvojnásobiť objem svojej poľnohospodárskej výroby. Medzi ďalšie perspektívne oblasti pre investovanie na Ukrajine môžeme zaradiť energetiku či výstavbu infraštruktúry, z dôvodu využívania Ukrajiny ako tranzitného štátu, alebo efektívnosť komunálneho hospodárstva.⁶⁵

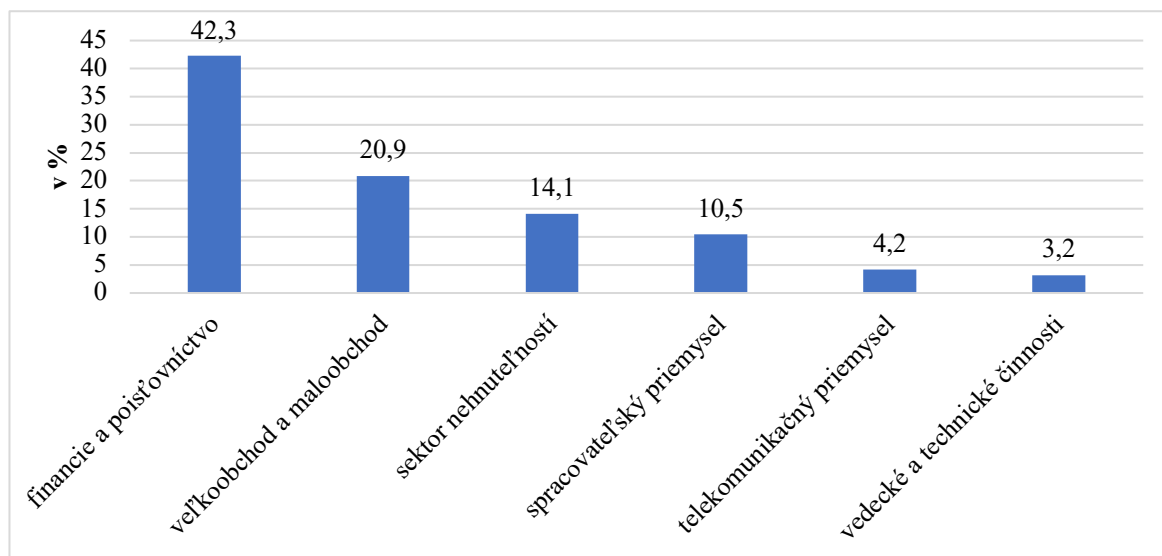
V posledných rokoch sa akcie PZI na Ukrajine znížili kvôli ruským investorom, ktorí väčšinu svojich investícií stiahli. Príliv ruských investícií je v skutočnosti ťažké odhadnúť, keďže väčšina investorov z Ruska posielala kapitál na Ukrajinu prostredníctvom krajín, ktoré sú označované ako daňové raje. Medzi tieto krajiny môžeme zaradiť Cyprus, Britské Panenské ostrovy alebo Belize. Investori využívajú v týchto krajinách výhody nižších daní a získavanie osobitného právneho postavenia. Medzi hlavných investorov na Ukrajine patria aj štáty EÚ, ktoré z teritoriálneho hľadiska investovali na Ukrajine najviac PZI za rok 2019. Najviac ich v roku 2019 pochádzalo z Holandska s podielom 40,7 %, za ním nasledoval Cyprus s podielom 28,4 %, Nemecko (4,9 %) a Rakúsko (3,4 %).

Najväčším zahraničným investorom na Ukrajine je indická spoločnosť ArcelorMittal, ktorá má prostredníctvom svojej nemeckej dcérskej spoločnosti kontrolu nad oceliarnami na Ukrajine. Zo zdravotníckeho sektora sú najväčšími zahraničnými investormi na Ukrajine americká spoločnosť Procter and Gamble a nemecká spoločnosť Bayer. V potravinárskom sektore sú významnými investormi Anheuser-Busch, Inbev, Carlsberg a Danone. Vo finančnom je to Fairfax Financial Holding, ktorá sa zaoberá najmä poisťovními udalosťami, správou investícií a zaistením. Výšku zahraničných investícií na

⁶⁵ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina* [online]. 2020. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Ukrajine majoritne ovplyvňuje nižšia úroveň podnikateľského prostredia a absencia investičných stimulov pre investorov z iných krajín.⁶⁶ V nasledujúcom grafe 6 môžeme vidieť smerovanie PZI do jednotlivých sektorov Ukrajiny za rok 2019.

Graf 7 Smerovanie PZI do jednotlivých sektorov Ukrajiny za rok 2019 (v %)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa DLF. *Investing in Ukraine*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-03]. Dostupné na: <https://dlf.ua/en/investing-in-ukraine-overview/>

V grafe 6 môžeme vidieť, že viac ako 40 % prichádzajúcich PZI súvisí s financiami a poisťovníctvom (43,3 %). Ďalšími vedúcimi sektormi, ktoré investorov najviac lákajú sú veľkoobchod a maloobchod (20,9 %), operácie v sektore nehnuteľností (14,1 %), spracovateľský priemysel (10,5 %), telekomunikačný priemysel (4,2 %) vedecké a technické činnosti (3,2 %).

Medzi hlavné prekážky investovania na Ukrajine patrí politická nestabilita, skrytá neefektívnosť investovania a korupcia v justičnom systéme. Ďalšie závažné prekážky pre zahraničných investorov sú zložitosť ukrajinských zákonov a právnych predpisov a zlé plnenie zmlúv. Napriek týmto ťažkostiam zostáva Ukrajina atraktívnou investičnou destináciou. Okrem toho súčasná ukrajinská vláda sa aktívne podieľa na reforme investičného prostredia.

V súčasnej dobe je pre Ukrajinu najvyššou prioritou prilákanie zahraničných investorov. Podľa rebríčka Doing Business za rok 2019 sa Ukrajina nachádzala

⁶⁶ BUSINESSINFO.CZ *Ukrajina: Zahraniční obchod a investice*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na: <https://www.businessinfo.cz/navody/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice/>

na 56. mieste.⁶⁷ Oproti minulému roku si pohoršila o štyri miesta. Preto Ukrajina v posledných rokoch pracuje na zlepšení svojho podnikateľského prostredia, čím by prilákala zahraničných investorov, čo potvrdzuje aj niekoľko zákonov a stimulačných programov prijatých vládou ukrajinského prezidenta V. Zelenského. Môžeme sem zaradiť napríklad oslobodenie od dane pre investície na veľké privatizačné projekty, pôžičky so zníženými úrokovými sadzbami pre malé a stredné podniky alebo vyššie odpisové sadzby fixných aktív. Ukrajina kvôli tomu vytvorila národnú agentúru na podporu investícií UkraineInvest, ktorá funguje ako jednotné kontaktné miesto pre zahraničných investorov.⁶⁸

3.3.1 Prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu

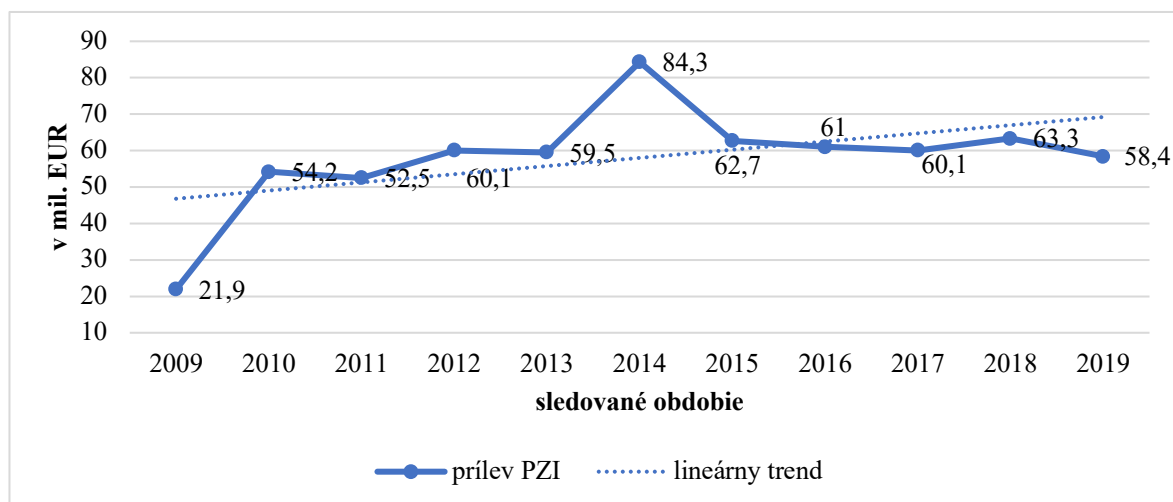
Prienik slovenských firiem na ukrajinský trh je dôležitý z dôvodu veľkosti trhu Ukrajiny, ktorý sa vyznačuje relatívnou, geografickou a lingvistickou obnovou. Zároveň je perspektívou európskej integrácie Ukrajiny a postupne sa na trhu usadzujú domáce aj zahraničné firmy. Najvyššia koncentrácia firiem zo Slovenskej republiky sa nachádza na slovensko-ukrajinskom pohraničí v Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Koncom roka 2019 bolo zaznamenaných 171,8 mil. EUR investícií zo Slovenskej republiky na Ukrajinu.⁶⁹ V nasledujúcom grafe 8 je znázornený prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu za obdobie 2011 – 2019.

⁶⁷ THE WORLD BANK. *Doing Business 2019*. Washington D. C: The World Bank. 2020. 311 s. ISBN: 978-1-4648-1338-2

⁶⁸ NORDEATRADE. *Foreign direct investment (FDI) in Ukraine*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/ukraine/investment>

⁶⁹ VEĽVYSLANECTVO UKRAJINY V SR. *Obchodná a hospodárska spolupráca*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://slovakia.mfa.gov.ua/sk/spolupraca/obchodna-hospodarska>

Graf 8 Prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu za obdobie 2011 – 2019 (v mil. EUR)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Od roku 2009 postupne stúpal prílev PZI zo Slovenskej republiky na Ukrajinu, keď v roku 2014 dosiahol 84,3 mil. EUR. Týmto rokom však začal prílev PZI postupne klesať a v roku 2015 bol zaznamenaný prílev slovenských PZI vo výške 62,7 mil. EUR. Klesajúci trend pretrval až do roku 2019. V tom roku Slovenská republika investovala na Ukrajinu 58,4 mil. EUR. Prevažná väčšina týchto investícií smerovala do priemyslu, poštových a kuriérskych činností, zdravotníctva a sociálnej pomoci, nehnuteľností, veľkoobchodu a maloobchodu a opravy motorových vozidiel.⁷⁰

Medzi najvýznamnejšie projekty a investície Slovenskej republiky na Ukrajinu môžeme zaradiť projekt spoločnosti NAFTA, a. s., ktorý sa zameriava na prieskum a ťažbu ropy v Užhorodskom nálezisku. Ide o medzinárodnú spoločnosť, ktorá skladuje a buduje podzemné zásobníky zemného plynu na Slovensku a zároveň je slovenským lídrom v prieskume a ťažbe uhl'ovodíkov. V roku 2016 prostredníctvom svojej dcérskej spoločnosti NAFTA International B.V. vstúpila po získaní 50 % licencií Užhorod na ukrajinský trh. Tieto licencie sú geologickým pokračovaním vysoko preskúmaných oblastí na východe

⁷⁰ VEĽVYSLANECTVO UKRAJINY V SR. *Obchodná a hospodárska spolupráca*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-18]. Dostupné na: <https://slovakia.mfa.gov.ua/sk/spolupraca/obchodna-hospodarska>

Slovenskej republiky a kopírujú trend objavených ložísk.⁷¹ Na obrázku 2 môžeme vidieť slovenských investorov a ich konkrétnu investíciu na Ukrajine.

Obrázok 2 Slovenskí investori na Ukrajine

Prameň: KAŠŤÁKOVÁ, Elena – BEBIAKOVÁ, Dáša. Prehľadovanie vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce Slovenska s Ukrajinou v období globálnych geopolitických zmien. In *Studia commercialia Bratislavensia: vedecký časopis*. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015, roč. 8, č. 30, s. 199-209. ISSN 1337-7493.

Medzi ďalších investorov zo Slovenskej republiky môžeme zaradiť Pro Partners, Hemo Medika (investícia do medicíny a farmaceutického priemyslu), GGE (investícia do energetickej efektívnosti a kotolní), SES Tlmače (investícia do výroby kotlov), Mila Med (výroba a export medu), Kerametal (investícia do kaolínovej bane v Beregove na západe Ukrajiny), Sana Clis (investícia do výskumu medicínskych preparátov).⁷²

⁷¹ NAFTA. *NAFTA začala s prvým prieskumným vrtom Užhorod – 101 na západnej Ukrajine*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-18]. Dostupné na: <https://www.nafta.sk/sk/nafta-zacala-s-prvym-prieskumnym-vrtom-uzhorod-101-na-zapadnej-ukrajine>

⁷² MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-18]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

3.4 Prínos dohody DCFTA pre EÚ a Ukrajinu

Obchod medzi EÚ a Ukrajinou v rámci dohody DCFTA od uzatvorenia v roku 2016 značne pokročil. Podľa dohody o pridružení AA môže EÚ spolu s Ukrajinou začať preskúmať jej ustanovenie do piatich rokov od jej vykonania, teda v roku 2021. Obe vlády potvrdili, že sú pripravené začať s týmito rokovaniami. Ukrajina považuje zníženie colných a necolných prekážok za ďalší krok k liberalizácii obchodných vzťahov s EÚ. Podľa ukrajinskej vlády je to nevyhnutné pre udržanie pozitívnej dynamiky vzájomného obchodu a prehĺbenie hospodárskej integrácie. Najvyššou prioritou programu rokovaní je aktualizácia bezcolných a colných kvót v rámci dohody DCFTA.⁷³ Podpísaním dohôd AA a DCFTA prišlo k postupnému znižovaniu ciel, čím sa podporil obchod s tovarom a službami medzi EÚ a Ukrajinou a zároveň zosúladiť ukrajinské zákony so zákonmi EÚ v priemyselných odvetviach a v poľnohospodárstve. Kvôli hlbšej integrácii s európskym trhom Ukrajina harmonizuje mnohé normy zo svojich zákonov, týkajúce sa priemyselných a poľnohospodárskych odvetví. Taktiež zosúladuje právne predpisy s EÚ v oblastiach obchodu, ako napríklad v konkurencii, technických prekážkach obchodu, colníctve alebo v ochrane práv duševného vlastníctva.⁷⁴

Dovoz tovaru na Ukrajinu podlieha clu, spotrebnej dani a dani pridanej hodnoty (DPH). Ukrajina má podpísanú dohodu s niektorými štátmi, ktorá umožňuje výnimky z vybraných dovozných sadzieb. Colné sadzby sa pohybujú od 0 % až do 100 %. Clo za dovezený tovar sa platí v ukrajinskej hrivne. Na Ukrajine sa využívajú 3 druhy colných sadzieb:⁷⁵

- ad valorem – z percenta colnej hodnoty tovaru,
- špecifické – fixná sadzba v EUR za jednotku (kg, t, liter, ks),
- kombinované – ad valorem za podmienky minimálnej špecifickej sadzby.

Existuje niekoľko druhov dovozných a vývozných licencií, avšak na každý druh tovaru je aplikovaný iba jeden druh licencie (všeobecná, jednorazová, otvorená, antidumpingová, kompenzačná a špeciálna). Kvóty sa uplatňujú formou určenia režimu vydávania individuálnych licencií. Na Ukrajine existuje systém kvót, kde sa taktiež na každý

⁷³ TARAN, Svitlana. *How to Liberalise EU-Ukraine Trade under DCFTA: Tariff Rate Quotas* [online]. 2020. [cit. 2021-03-19]. Dostupné na: <https://freepolicybriefs.org/2020/06/04/how-to-liberalise-eu-ukraine-trade-under-dcfta-tariff-rate-quotas/>

⁷⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Trade of Ukraine*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/>

⁷⁵ BALÁŽ, Peter. *Medzinárodné podnikanie: Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava : Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3

druh tovaru aplikuje len jedna kvóta. Druhy kvót sú rovnaké ako druhy licencií. Colné kvóty DCFTA umožňujú čiastočne liberalizovať prístup Ukrajiny na trh EÚ. Nulové colné sadzby sa uplatňujú len na určité množstvo dovážaného tovaru v rámci colnej kvóty, zatiaľ čo colné sadzby nad rámec colnej kvóty pravidelne podliehajú clu.⁷⁶

Dohoda DCFTA medzi EÚ a Ukrajinou zlepšuje konkurencieschopnosť európskych firiem na ukrajinskom trhu a naopak. Táto dohoda odstránila väčšinu ciel v obchode s tovarom v EÚ celkovo vo výške 98,1 % a na Ukrajine na úrovni 99,1 %.

V čase nadobudnutia platnosti dohody DCFTA bola veľká časť ciel na priemyselné výrobky odstránená, avšak pre viaceré kategórie tovarov sa EÚ spolu s Ukrajinou dohodli na prechodných obdobiach, kde jednotlivo odstránia colné sadzby. EÚ v roku 2019 odstránilo colné sadzby z nerastných surovín a do roku 2021 bude pokračovať v odstraňovaní colných sadzieb z chemických látok, výrobkov z dreva, obuvi a predmetov z medi. Do roku 2023 plánujú odstrániť colné sadzby z hnojív, výrobkov z hliníka a motorových vozidiel.

Na Ukrajinu mohlo po nadobudnutí platnosti dohody DCFTA vstúpiť 49,2 % priemyselných výrobkov bez cla. Podiel exportu EÚ liberalizovaného Ukrajinou sa má do roku 2023 podľa plánu zvýšiť na 96 %. V roku 2019 Ukrajina odstránila colné sadzby z organických chemikálií, hnojív a textílií. Do roku 2021 plánuje Ukrajina odstrániť platbu cla z pneumatík a kožených výrobkov a v roku 2023 z nerastných surovín.

Podpísaním dohody DCFTA sa väčšina dovozných ciel na poľnohospodársky tovar znížila na nulu. Na tovar, ktorý nie je liberalizovaný sa uplatňujú colné kvóty, ktoré sa spravujú uskutočňovaním na základe zásady „kto prv príde, ten prv berie“, alebo prostredníctvom dovozných licencií.

Takmer polovica poľnohospodárskeho tovaru z Ukrajiny bola liberalizovaná v dobe nadobudnutia platnosti dohody DCFTA. Avšak, nie všetky dovozné clá Ukrajiny sa znížia na nulu. Do roku 2026 sa na agropotravinársky tovar (mliečne výrobky, vajcia, cukor, živočíšne tuky a oleje) budú vzťahovať obmedzené zníženia o 20 % - 60 % a potom sa uplatní zostatková colná sadzba.

⁷⁶ MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-19]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukrajina+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

Dohodou DCFTA medzi EÚ a Ukrajinou sa zakazuje používať vývozné clá medzi oboma stranami. Ukrajinská vláda taktiež do roku 2026 postupne zruší vývozné clá na určitý tovar vrátane hospodárskych zvierat, semien olejnatých plodín a druhov kovu.⁷⁷

Očakávalo sa, že dohoda DCFTA zníži prekážky vo vzájomnom obchode medzi EÚ a Ukrajinou a nakoniec priniesla výhody pre obe strany. Medzi hlavné prínosy dohody DCFTA patrí zvýšenie konkurencieschopnosti, vytváranie vzájomného obchodu, prílev investícií alebo zvyšovanie zamestnanosti. Medzi oboma stranami vznikala silnejšia konkurencia, ktorá vytvárala tlak na zvyšovanie produkcie, ale na druhej strane však spôsobila zánik slabších podnikov, ktoré nevedeli produkovať v dostatočnom množstve. Hlavné prínosy dohody DCFTA budeme charakterizovať z hľadiska EÚ ako aj Ukrajiny.

Prínosy dohody DCFTA z pohľadu EÚ

Na základe získaných poznatkov o obchodných vzťahoch EÚ a Ukrajiny a preskúmaného obsahu dohody DCFTA môžeme za nasledovné prínosy pre EÚ považovať:

- nový trh s približne 42 mil. spotrebiteľmi,
- získanie strategicky významného obchodného partnera,
- zvýšenie objemu obchodu s Ukrajinou,
- nové vývozné a dovozné príležitosti,
- čiastočné zrušenie ciel,
- prílev konkurencie z Ukrajiny,
- ukrajinské výrobky budú kvôli vyšším požiadavkám bezpečnejšie a kvalitnejšie,
- dohoda DCFTA môže slúžiť ako základ na uzatváranie dohôd EÚ s ďalšími krajinami.

Prínosy dohody DCFTA z pohľadu Ukrajiny

Na základe získaných poznatkov o obchodných vzťahoch EÚ a Ukrajiny a preskúmaného obsahu dohody DCFTA môžeme za nasledovné prínosy pre Ukrajinu považovať:

- lepší prístup ukrajinských podnikov na trh EÚ,
- nižšie dovozné clá na ukrajinské tovary,
- zvýšenie priemernej mzdy na Ukrajine,

⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Prehľadná a komplexná zóna voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-19]. Dostupné na: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/prehlbena-komplexna-zona-volneho-obchodu-medzi-eu-ukrajinou>

- zvýšenie ukrajinského HDP,
- lepší prístup na trhy tretích krajín (Čína, Spojené štáty americké, Kanada),
- vytváranie nových pracovných miest a reštrukturalizácia podnikov vďaka zvýšenému prílevu PZI na Ukrajinu,
- záväzok pre Ukrajinu k vytváraniu nových reforiem,
- zníženie spotrebiteľských cien.

3.4.1 SWOT analýza ukrajinskej ekonomiky

Ak sa chce Ukrajina dostať z krízy, potrebuje mať vypracovanú stratégiu, vďaka ktorej dokáže efektívne reagovať na zmeny okolia a naďalej pôsobiť na svetovom trhu. Pomocou SWOT analýzy môže Ukrajina odhaliť svoje silné a slabé stránky, ktoré predstavujú prekážky v rámci krajiny. Taktiež je dôležité poznať aj prostredie mimo Ukrajiny, ktoré je možné analyzovať vo forme príležitostí a hrozieb.

Za silné stránky ukrajinskej ekonomiky možno považovať:⁷⁸

- ukrajinský trh, ktorý patrí medzi najväčšie trhy v Európe so 47 mil. spotrebiteľmi,
- kvalifikovanú a lacnú pracovnú silu so vznikom strednej triedy,
- vládu, ktorá sa snaží zlepšiť podnikateľské prostredie s cieľom uľahčiť investície reformou bankového sektoru,
- dohody AA a DCFTA, ktoré poskytujú Ukrajine prednostný prístup na trh s EÚ,
- vzdelávací systém, vďaka ktorej je Ukrajina štvrtá na svete, čo sa týka kvalifikovaných odborníkov v oblasti IT technológií,
- strategickú geografickú polohu, pretože Ukrajina sa nachádza medzi bránami Európy a Ázie,
- rozvinutú dopravnú infraštruktúru, kde 40 % ruského plynu určeného do EÚ prechádza cez Ukrajinu,
- silnú medzinárodnú finančnú podporu,
- bohaté prírodné zdroje a veľký poľnohospodársky priemysel.

⁷⁸ NORDEATRADE. *Foreign direct investment (FDI) in Ukraine*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-23]. Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/ukraine/investment>

Za slabé stránky ukrajinskej ekonomiky možno považovať:⁷⁹

- právny rámec, ktorý poskytuje malú bezpečnosť a podporu zahraničným investorom,
- slabú diverzifikáciu,
- vysoký verejný dlh,
- finančnú krehkosť národnej ropnej spoločnosti Naftogaz,
- nestabilitu, charakterizovanú vysokou mierou inflácie,
- politickú nestabilitu, posilnenú ozbrojeným konfliktom vo vnútri krajiny so separatistami a Ruskom,
- podnikateľské prostredie.

Za príležitosti ukrajinskej ekonomiky možno považovať:⁸⁰

- podmienky vykonávania komplexnej hospodárskej politiky pre rozvoj inovatívnych priemyselných odvetví,
- potenciál stať sa jedným z globálnych garantov potravinovej bezpečnosti,
- značné objemy pre skladovanie uhlíkovodíkov a rozvinutá infraštruktúra pre tranzit elektriny,
- príležitosti na rast domáceho cestovného ruchu,
- aktívny vývoj produktov farmaceutického priemyslu.

Za hrozby ukrajinskej ekonomiky možno považovať:⁸¹

- zmenu klimatických podmienok,
- prechod od globalizmu k národnému protekcionizmu,
- vojenské konflikty,
- pracovnú migráciu, pri ktorej vysoko kvalifikovaná pracovná sila odchádza pracovať do vyspelejších štátov,
- zníženie globálneho dopytu po bio palivách, čo môže viesť k poklesu vývozu poľnohospodárskych plodín z Ukrajiny.

⁷⁹ Tamtiež

⁸⁰ KHMELNYTSKYI Vasyl - AMELIN Anatolii. SWOT-Analysis of the Ukrainian economy. In *UFuture*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-23]. Dostupné na: <https://ufuture.com/swot-analiz-ukrayinskoyi-ekonomiki-vid-vasilya-hmelnitskogo-ta-anatoliya-amelina/>

⁸¹ Tamtiež

Záver

Európska únia radí Ukrajinu medzi potenciálne krajiny, ktoré sa v budúcnosti môžu stať členom integračného zoskupenia. Hlavným cieľom politiky Európskej únie je vytvoriť si úzke obchodné a politické vzťahy s Ukrajinou, ktoré taktiež zahŕňajú aj hospodársku integráciu, ktorá by mohla pripraviť Ukrajinu na členstvo v Európskej únii.

Nestabilná situácia po konfliktoch v roku 2013 spôsobila, že zahraniční investori nechceli aj kvôli vysokej inflácii investovať na Ukrajinu. Postupom času, keď nová ukrajinská vláda postupne reformuje všetky odvetvia ukrajinskej ekonomiky, tak dochádza k stabilizácii hospodárskej situácie. Určitý podiel má na tom Európska únia, ktorá podpísala s Ukrajinou dohodu o pridružení a dohodu o voľnom obchode. Vďaka tomu je v súčasnej dobe Európska únia pre Ukrajinu dôležitým obchodným partnerom. Ekonomickou obnovou získava opäť dôveru investorov a je pre nich lákavou investičnou destináciou hlavne kvôli strategickej polohe a úrodnej pôde.

Nadviazaním obchodných vzťahov sa EÚ a Ukrajina snažia o lepšiu pozíciu vo svetovom obchode. Od rozpadu Sovietskeho zväzu sa oba celky snažia o čo najsilnejšie vzájomné vzťahy, ktoré začali Dohodou o partnerstve. Uzatvorením dohody DCFTA v roku 2014 medzi EÚ a Ukrajinou začal nový začiatok obchodných vzťahov medzi týmito subjektami. Pozitívne účinky dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Ukrajinou môžeme sledovať už od uzatvorenia dohody v podobe rastúcej tendencie vzájomného obchodu, kde od roku 2015 vzrástol export EÚ na Ukrajinu ako aj import EÚ z Ukrajiny. Dohoda DCFTA pozitívne vplývala aj na vzájomný obchod Slovenskej republiky s Ukrajinou. Keďže ide o susedné štáty, môžeme do budúcnosti počítať s ďalším nárastom exportu Slovenskej republiky na Ukrajinu.

Cieľom bakalárskej práce je na základe vývoja zahraničnoobchodných vzťahov EÚ a Ukrajiny zhodnotiť význam uzavretia dohody DCFTA a preskúmať perspektívne investičné oblasti ich vzájomného obchodu. Na základe tejto predkladanej práce môžeme konštatovať, že podpísanie dohody DCFTA medzi EÚ a Ukrajinou má pozitívny vplyv na vývoj spoločných zahraničnoobchodných vzťahov ako aj na prílev priamych zahraničných investícií z EÚ na Ukrajinu. Dohoda taktiež predstavuje pre obe strany potenciál v blízkej budúcnosti vo vzájomných zahraničnoobchodných vzťahoch a pri vytváraní lepších životných podmienok a zamestnanosti na Ukrajine. EÚ získala dohodou DCFTA prístup na obrovský ukrajinský trh s veľkým potenciálom a získala zo strategického hľadiska významného partnera. V budúcnosti môže EÚ prostredníctvom

tejto dohody spolupracovať aj s ďalšími tretími krajinami a taktiež im ponúknuť potenciálne členstvo v jej integračnom zoskupení. Európska únia ako aj Ukrajina majú záujem o spoluprácu, čo môže v budúcnosti viesť aj k členstvu Ukrajiny v EÚ, avšak Ukrajina musí splniť určité podmienky, akými sú reformy v zákonoch, zníženie korupcie a zatriktívniť podnikateľské prostredie, ktoré má veľký potenciál. Po nástupe ukrajinského prezidenta V. Zelenského a podpisom DCFTA sa zahraničnoobchodné vzťahy medzi Európskou úniou a Ukrajinou rapídne zvýšili. Do budúcnosti možno očakávať zvýšenie intenzity obchodných vzťahov, ktoré sa môžu viesť až k samotnému členstvu Ukrajiny v Európskej únii.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. BALÁŽ, Peter. *Medzinárodné podnikanie: Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava : Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3
2. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The CIA World Factbook 2019 – 2020*. Langley: Skyhorse Pub. 2019. 1176 s. ISBN 978-1-5107-5046-3
3. DRIENIKOVÁ, Kristína – ZUBAĽOVÁ, Ľubica. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia*. Bratislava: EKONÓM, 2013, 263 s. ISBN 978-80-225-3622-6
4. SVORÁKOVÁ, SOŇA. *Východoeurópske kultúrne štúdiá*. Banská Bystrica: BELIANUM, 2014, 226 s. ISBN 978-80-557-0783-9.
5. THE WORLD BANK. *Doing Business 2019*. Washington D. C: The World Bank. 2020. 311 s. ISBN: 978-1-4648-1338-2
6. BABENKO, Vitalina – BILETSKA, Yana & PELYAK, Hanna. Ukraine – EU: economic integration strategy. In *Geopolitics under globalization*. 2019, roč. 3, č. 1, s.12 – 23. ISSN 2543 – 9820.
7. KAŠŤÁKOVÁ, Elena – BEBIAKOVÁ, Dáša. Prehlbovanie vzájomnej zahraničnoobchodnej spolupráce Slovenska s Ukrajinou v období globálnych geopolitických zmien. In *Studia commercialia Bratislavensia: vedecký časopis*. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015, roč. 8, č. 30, s. 199-209. ISSN 1337-7493.
8. KOCHAJDOVÁ, Monika. Geopolitické postavenie Ruska po udalostiach na Ukrajine v roku 2014. In *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2020, roč. 49, č. 1, s. 83-101. ISSN 0323-262X.
9. AVEDISSIAN, Karena. Fact Sheet: What is the Eurasian Economic Union? In *EVN Report*. [online]. 2019. [cit. 2020-01-28]. Dostupné na: <https://www.evnreport.com/understanding-the-region/fact-sheet-what-is-the-urasian-economic-union>
10. BRITANNICA. *Commonwealth of Independent State*. [online]. 2018. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Commonwealth-of-Independent-States>
11. BRITANNICA. *Resources and power of Ukraine*. [online]. 2018. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/Resources-and-power>
12. BUSINESSINFO.CZ *Ukrajina: Zahraniční obchod a investice*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na: <https://www.businessinfo.cz/navody/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice/>

13. BUSINESSINFO.CZ *Ukrajina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 2019. [cit. 2020-09-27]. Dostupné na: [https:// www.businessinfo.cz/navody/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice/](https://www.businessinfo.cz/navody/ukrajina-zahranicni-obchod-a-investice/)
14. DABROWSKI, Marek - DOMÍNGUEZ-JIMENÉZ, Marta & ZACHMANN, Georg. *Ukraine: trade reorientation from Russia to the EU*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na: <https://www.bruegel.org/2020/07/ukraine-trade-reorientation-from-russia-to-the-eu/>
15. DLF. *Investing in Ukraine*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-03]. Dostupné na: <https://dlf.ua/en/investing-in-ukraine-overview/>
16. EEAS. *Ukraine and the EU*. [online]. 2016. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/1937/ukraine-and-eu_en
17. EUROPEAN COMMISSION. *Trade of Ukraine*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/>
18. EUROPEAN COMMISSION. *Prehĺbená a komplexná zóna voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-19]. Dostupné na: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/prehlbena-komplexna-zona-volneho-obchodu-medzi-eu-ukrajinou>
19. EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska susedská politika*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/170/europska-susedska-politika>
20. EURÓPSKY PARLAMENT. *Európska únia a jej obchodní partneri*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/160/europska-unia-a-jej-obchodni-partneri>
21. EUROPEAN UNION. *Towards open and fair world-wide trade*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: [https:// europa.eu/european-union/topics/trade_en](https://europa.eu/european-union/topics/trade_en)
22. EUROSTAT. *Ukraine-EU-international trade in goods statistics*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Ukraine-EU_-_international_trade_in_goods_statistics
23. GLOBALEDGE.MSU.EDU. *CEFTA:Introduction*. [online]. 2017. [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://globaledge.msu.edu/trade-blocs/cefta>
24. GUAM. *GUAM member states*. [online]. 2019. [cit. 2021-02-13]. Dostupné na: <https://guam-organization.org/en/guam-member-states/>
25. INFOGLOBE. *Mapa štátu*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <https://www.infoglobe.sk/ukrajina-mapa-statuu/>
26. INTERNET ENCYKLOPEDIA OF UKRAINE. *Industry*. [online]. 1989. [cit. 2020- 09- 28]. Dostupné na: [http://www.encyclopediaofukraine.com/ display.asp?linkpath=pages%5CI%5CN%5CIndustry.htm](http://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CI%5CN%5CIndustry.htm)

27. ITC. Ukraine trade statistics. In *Trademap*. [online]. 2020. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
28. KHMELNYTSKY Vasyl - AMELIN Anatolii. SWOT-Analysis of the Ukrainian economy. In *UFuture*. [online]. 2020. [cit. 2021-03-23]. Dostupné na: <https://ufuture.com/swot-analiz-ukrayinskoyi-ekonomiki-vid-vasilya-hmelnitskogo-ta-anatoliya-amelina/>
29. MANDELSON, Peter. Ukrajina vo WTO a svetové hospodárstvo. In *Finweb*. [online]. 2008. [cit. 2020-09-29]. Dostupné na: <https://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy/220503-ukrajina-vo-wto-a-svetove-hospodarstvo>
30. MINFIN.COM.UA. *The average salary in Ukraine*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/>
31. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR. *Prehľadná a komplexná dohoda o zóne voľného obchodu medzi EÚ a Ukrajinou (DCFTA)*. [online]. 2018. [cit. 2021-02-28]. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajunami/dohody-eu-s-tretimi-krajunami/rozsiahla-a-komplexna-zona-volneho-obchodu-dcfta-medzi-eu-a-ukrajinou-1>
32. MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ruská federácia* [online]. 2020. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Rusko+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>
33. MZVaEZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu Ukrajina*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-27]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/746990/620840/Ukr+ajina++ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>
34. MZVaEZ SR. *Informácie o krajine*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/web/kyjev/cestovanie/informacie_o_krajine
35. MZVaEZ SR. *Východné partnerstvo (Európska susedská politika)*. [online]. 2015. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/europske_zalezitosti/europske_politiky-vychodne_partnerstvo
36. NAFTA. *NAFTA začala s prvým prieskumným vrtom Užhorod – 101 na západnej Ukrajine*. [online]. 2019. [cit. 2021-03-18]. Dostupné na: <https://www.nafta.sk/sk/nafta-zacala-s-prvym-prieskumnym-vrtom-uzhorod-101-na-zapadnej-ukrajine>
37. NORDEATRADE. *Foreign direct investment (FDI) in Ukraine*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/ukraine/investment>
38. NOVOTNÝ, Pavel. Ako sa Ukrajina vyvíjala po páde komunizmu? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043363-ako-dopadla-ukrajinska-revolucia>

39. NOVOTNÝ, Pavel. Podarí sa na východe Ukrajiny dosiahnuť mier? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: [https:// focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043374-podari-sa-na-vychode-ukrajiny-dosiahnut-mier](https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043374-podari-sa-na-vychode-ukrajiny-dosiahnut-mier)
40. NOVOTNÝ, Pavel. Prečo sa Ukrajinci vrátili na Majdan? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043366-preco-sa-ukrajinci-vratili-na-majdan>
41. NOVOTNÝ, Pavel. Prečo vypukla Oranžová revolúcia? In *Focus*. [online]. 2019. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://focus.hnonline.sk/zahranicie/clanok/2043359-preco-vypukla-oranzova-revolucia>
42. ORBION. *Oranžová revoluce*. [online]. 2011. [cit. 2020-10-01]. Dostupné na: <https://ukrajina.orbion.cz/stat/pruvodce/politicka-situace-2591/>
43. PIFER, Steven. Ukraine: Six years after the Maidan. In *Brookings*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/02/21/ukraine-six-years-after-the-maidan/>
44. RUSSIA TODAY. *Crimea declares independence, seeks UN recognition*. [online]. 2014. [cit. 2020-11-12]. Dostupné na: <https://www.rt.com/news/crimea-referendum-results-official-250/>
45. SITA. *Janukovyč nevidí prekážku na podpísanie dohody s EÚ*. [online]. 2013. [cit. 2020-10-02]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/291426-janukovyc-nevidi-prekazku-na-podpisanie-dohody-s-eu/>
46. SOCIÉTÉ GENERALE. *Country risk of Ukraine: International trade*. [online]. 2021. [cit. 2021-02-26]. Dostupné na: [https:// import-export.societegenerale.fr/en/country/ukraine/trade-country-risk](https://import-export.societegenerale.fr/en/country/ukraine/trade-country-risk)
47. TARAN, Svitlana. *How to Liberalise EU-Ukraine Trade under DCFTA: Tariff Rate Quotas* [online]. 2020. [cit. 2021-03-19]. Dostupné na: <https://freepolicybriefs.org/2020/06/04/how-to-liberalise-eu-ukraine-trade-under-dcfta-tariff-rate-quotas/>
48. THE WORLD BANK. *Foreign direct investment*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: [https:// data.worldbank.org/ indicator/ BX.KLT.DINV.CD.WD? locations=UA](https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=UA)
49. TVARDZÍK, Jozef. Ukrajina mala byť bohatá krajina. Nešťastná poloha a história ju potopili. In *Trend*. [online]. 2014. [cit. 2020-09-24]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/ukrajina-mala-byt-bohata-krajina-nestastna-poloha-historia-ju-potopili>
50. UKRAJINA.SK. *Základné informácie o Ukrajine*. [online]. 2013. [cit. 2021-01-24]. Dostupné na: <http://www.ukrajina.sk/sk/ukrajina/zakladne-informacie-o-ukrajine/>

51. VEĽVYSLANECTVO UKRAJINY V SR. *Obchodná a hospodárska spolupráca*. [online]. 2021. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://slovakia.mfa.gov.ua/sk/spolupraca/obchodna-hospodarska>
52. WORLD DATA CENTER. *Ukraine: Agricultural Overview*. [online]. 2020. [cit. 2020-09-28]. Dostupné na: <http://wdc.org.ua/en/node/29>